



**НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „СЛЪНЦЕ-1928 година“**

**[www.sluncebranitza.com](http://www.sluncebranitza.com)**

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1

# **ЖИВОТЪТ Е КРАТЪК**



**ДЯЛЯ МАРКОВА**









**14 август, 2019 година**

**Аз се казвам Деля Маркова от Сянко Марковия род.  
Родена съм през 1930 г. И съм написала това:**

Сутрин като стана, се обличам, измивам и тогава отивам в градината за утеха.

После се връщам къщи, но нищо не ме радва, всичко е повяхнало...

Оправям леглото, измивам ръце и търся нещо за закуска.

След като закуся, сядам вънка на салона и гледам към двора... как вятърът леко духа и листата падат от лозите, а джанките... жълти...

И без помощник... така съм, в самота.

И аз поглеждам към пътя, но никой не виждам... да не би някой да мине и да повика.

През вратата се мяркат едни бели пеперуди и те бързо отлитат, не думат нищо.

Това е тежко изпитание, голяма самота... няма на кого да кажеш, че си жаден за вода.

Минават само едни козарчета, които не познавам, и нямам разговор с тях.

\*\*\*

### **За мои минали години**

В младостта ми имаше много работа, ама всичко беше весело, но...през 1956 година веселото свърши... пребиваха народа да се запише в ТКЗС-то. Образува се ТКЗС... с тормоз и лобут. Тормозеха и биеха добрите стопани.

Моят баща Марко Христов Сянков преди девети септември дълги години беше кмет на селото.

И имаше авторитет в селото, и след като комунистите го магнаха от кметството.

Като дете той бил боледувал от воден плеврит и затова цял живот беше със слабо здраве.

През 1956 година комунистите го заплашиха: „Стопаните в село гледат ти какво правиш, слушат твоята приказка. Ако се запишеш в ТКЗС-то и другите ще влезнат. Ако откажеш да влезнеш, ще вземем и малкото здраве, което ти е останало.“ И той влезна.

А съседите го пустосваха, че ги е предал. Той само им рече: „Срещу валяк с дървена вила не се излиза.“

Маринчов Станко Гълъба влезна в ТКЗС-то и полудя.

Налбантов Иван го напили в кръчмата и той се разписал, а вечерта синът му Владьо, като се върнал от нивата и узнал, го подгонил да го трепи – едвам го оттървали комшиите. Примери много.

Така вкарваха ги насила да влезнат, а по-близките ги оставяха само да влезнат и им даваха по-хубава работа - чиновническа.

Преди това селото беше пълно със старо и младо.

Като се образува ТКЗС-то, ограбиха стопаните, вземаха им земята, добитъка, колята и веялките...

Народът остана безпомощен.

Във всяка къща имаше по 4-5 деца, но останаха без работа и тръгнаха по градове и държави за прехрана.

Като остаряха бабичките и дядовците, ТКЗС-то се свърши.

Какво спечелиха те накрая, когато работеха години за 20-30 стотинки на ден. И казваха, че е било евтино всичко... хлябът беше с купони, а купони даваха, ако имаш трудодни – пълна робия, за единия хляб работехме.

С голям труд вземахме по 160 лева пенсия.

Преди, когато бяхме на частно, работехме много, ама беше весело, давахме наряд-храна, месо, вълна, мляко.

Имаше войска, защото я поддържахме.

Защо войската се погуби? А сега има войска само за празници... Кой са тия с белите бради, дето отчитат празника... за срам и позор.

А сега младият народ остана без деца - някъде по едно или по две, когато има кой да ги гледа, камо ли ако са отишли в чужбина... или като раждат дете, го дават на детски ясли, без майчина грижа и обич. Цели семейства затвориха къщи и отидоха в чужди държави за късче хляб, за прехрана. И вдигнаха пенсионната възраст на 61 години - ако има живот, да взема пенсия, но животът е кратък, всеки не може да я вземе.

А ние работехме като роби - сутрин от 03 часа тръгнахме да берем тютюн, денем работим на ТКЗС-то и вечер до 12 часа, след като сме нанизали и окачили низите.

Сега останахме без помощници... на какво да се радваме?

Молим децата си да дойдат, да ни видят и да донесат нещо за ядене.

Това живот ли е?

Какво спокойствие?

Даже намираха хора умрели, умирисани...

Това е голямата самота.

Имам комшия, който отиде в чужбина.

Идват си на годината веднъж, че и по-нарядко... дойдат си да видят къщата. Но какво да се види? Всичко пусто, тревясало... врати отворени, всичко рушнато, разхвърлено.

Влиза в къщи с болка и плач, отива си с плач. Но няма какво да направи.

Трябва да продължи живота си.

Жални мъки!

Жестоко!

Децата плачат... не искат да отиват в чужбина, но няма какво да се направи.

Разплакват старо и младо.

Хубави пусти млади години... отидоха си, загива и без помощници остава всичката рода.

**1 октомври, 2019 година**

**О, майко моя!**

Защо си ме, майко, родила  
със сърце, майко, юнашко,  
със сърце, майко, нетраещо?  
Че искам всичко да е наред –  
в градина и по баир  
и на всякоя работа,  
къщна и баирска...  
да ора и копая,  
да кося и тръни да сека –  
авлия да градя.

Аз не почувствах никога умора  
и от радост пеех и играех по седенки и хора.

Седенските песни са най-тъжни и жални:

„Пушка пукна сраде авлията,  
че удари най-баш юнака.

Юнак викна, дур гората екна:

„Ой, дружино, вярна и сговорна,  
носете ма, не ма оставайте,  
дорде ми душа излезе,  
там ми гроба изкопайте,  
там байряк забодете.”

Пеехме и се веселяхме,  
а сега мислим

като легнем как ще осъмнем.

Животът е кратък, но е сладък,  
който знае как да го владее.

Ние бяхме пет деца - три сестри и двама братя.

Най-големият, първородният брат е живял само една седмица.

Майка ми била млада и неопитна, етървите не са я погледнали да дадат съвет за това как да го гледа в тези първи дни.



Този брат не е бил кръстен и не е можело да бъде погребан в гробището.

Такъв е бил обичаят тогава.

Къде е гробът му не зная.

От тогава са минали много години.

Останах сама, аз на цялото семейство и майка и татко.

Сега съм на 90 години.

С радост посрещам моите деца.

С празни ръце не съм ги изпратила –  
кое от къщи, кое от градина.

Когато ги посрещам и ме попитат:

„Как си?“, винаги казвам „Добре съм“.

Ако кажа, че не съм добре, какво ще ми помогнат.

Дори и лекарите не могат да помогнат донякъде...

Камо ли да ги притеснявам.

Само се моля на Бога.

Господ и Света Богородица

да ги пазят и на мен да помагат.

**16 декември, 2019 година**

### **За живота**

Тежка болест ме скова,  
както параход заледеното море,  
но кога лъхне бял вятър, ледовете ще стопи  
и параходът пак ще тръгне и запей,  
но на човека трудно му се помага,  
не отминава болестта - отива си и пак се връща.  
Само един може да помогне -  
тоз, който е над нас.  
Но животът все е мил.  
Кой се радва на внуци,  
За него животът става все по-весел.  
И всичко е с времето си -  
само да се молим на майка Света Богородица,  
която ни е кърмила и пазела.

\*\*\*

### **Народна песен**

Де са е чуло, видяло  
сряд лято слана да падне,  
между Петровден и Илинден -  
на поле трева изсуши,  
на гора листе попари,  
желто жито пожери.  
Селяните са събират,  
събират и се чудят  
от къде прехрана да найдат,  
дечица да си отгледат.  
Че пак се Богом молиха.

### **Беднякът бай Михо**

Ох, сиромах ли съм, сиромах ще бъда.  
Разболя ми се жената, отидох на лекаря, а той ми отговори:  
„Лек има, ама струва пари”. Но аз нямам.  
Отидох при бай Яню за помощ.

Той ми рече: „Питаш ли ме мене... кога се разболя моята жена, че не ми достигаха пари и нямаше откъде да взема. Че продадох юничката, дето щеше с нея да ора занаят. Но няма какво... Пък и ако имах да ти дам, откъде и кога ще ми ги върнеш?”  
И никой не му помогна.

Той се принуди да продаде кравата, та спаси жена си. „Е, мъчно ми е, но няма що“ - мислеше си беднякът бай Михо. - „Нали спасих жена си. За мене е нещо. Без крава мога, но без къщница не мога. Кога се върна вечер лампата свети, огънят гори, децата са на топло и прибрани.”

Дойде кураж в душата на бай Михо и той тихо си рече:  
„Нямаш ли някой да ти помага, сам си береш кахъра. Утре ще попитам тук - там за работа. Дано намеря... да взема някой грош... поне за хляб да има, на софра да се съберем.”

\*\*\*

## Песен за българска планина

### Болка.

Вдигайте се в небесата,  
обвивайте се в бури и мъгли,  
ние идем ви на гости  
с крилата на вашите орли.  
Българийо, крила хубост в планината,  
крила девствените свои красоти  
в пропасти и горе при звездите,  
яви щеш ни ги ти.  
Без грижа и радост чиста тука,  
ние дирим тях навред.  
О, дивен край, от всяка твоя чука,  
приеми от нас привет.  
Родопи, Рила, Витоша, Балкана -  
къде настъпи още нашия крак,  
за нас тук нищо скрито не остана,  
та до облаците чак.  
Летиме ний със песни,  
хубости безмерни посрещат ни от вред.  
Ала кога от славния Пирин  
нам шир се мерне,  
Сърца ни сви тъга.  
Ний гледаме го отдалече само,  
сияе той като блян непостижим.  
Ех, няма ли България,  
Оттам веднъж да поздравим.

\*\*\*

### Млади минали години

Млади минали години, още помня детските години.  
Те бяха незабравими, защото не мислиш за нищо.  
На буйна възраст нищо не тежи.  
Каквато и работа да има, човек е като светло слънце, което  
обикаля цяло земно кълбо за ден. Така е.

Когато бях при майка и татко, беше много весело.  
Но дойдоха години, в които трябва да размисляш за живота, независимо на каква възраст си.

Моят род по баща е от Сянко Марковите или по-точно от Сянко Марков Христов Марковия род.

Дядо ми Христо е участвал в Балканската война, спукал е апандисит и е починал през 1912 г.

Баща ми и по-малките му сестри Вана и Станка остават сираци.

Баба ми Дяля е от Шишковия род от село Черепово. Като овдовява тя се жени повторно и има природена дъщеря Колка. Баба ми отглежда Вана и Станка, а баща ми остава при дядо си Марко.

Дядо Марко починал през 1913 година и баща ми остава клето сираче при чича си Каня.

Като дете баща ми е боледувал от воден плеврит, имал слаби дробове, цял живот бил болнав и трудно се справял с кърската работа.

На 18 години баща ми се оженил за Рада Пенева Димова Вълканова. Тя била 4 години по-голяма от баща ми и добре се оправяла и с домашната работа, и с баирската работа.

Ние бяхме три сестри и един брат, който беше най-малък. Аз бях средната сестра.

В ония години в училище пишехме на плочки с калем. Напишеш на плочката ченгелче – знаеш го. Изтриеш да напишеш друга буква – забравяш предната и няма откъде да погледнеш. Не е като сега. Стараех се да внимавам и каквото каже учителката веднага да го запомням.

В училище ходих до втори клас. Домашната и баирската работа беше много и трябваше да се втургам във всякаква работа. От майка ми се научих да копая, да ора с воловете, да сея, да кося и всякаква домашна работа да върша.

Когато бях на 16 години се задоми най-голямата сестра Колка.

И на сватбата и след това лели и були ми подхвърляха: „Хайде, Дяле, сега е твой ред да се задомяваш.“ Майка ми пък постоянно ми повтаряше: „Малка си още дъще, радвай се на най-хубавите си години, на моминските.“

Моминските години, каквото и да работиш – леко ти е, весело ти е, искаш да пееш, да се смееш, хора да играеш и все за любов си мислиш.

Когато бях на 18, на сраде моминските години се случи голямо нещастие – отиде си малката ми сестра.

Помня, когато майка се връщаше от гробищата, беше с лице подпухнало и очи потънали от сълзи. Тя не можеше вече да се усмихне и запее. Всичко весело си отиде.

След една година почнаха да идват момари, да ме искат за снаха. Идваха от Гюдюлере, от Бунарчево, от Коюнлий, кандидати имах и от село. На всички баща ми казваше: „Имам син, но той замина да учи по градищата. Няма да ни гледа на стари години и затова търся зет, който да дойде в моята къща, да работи моя имот и да ни гледа с бабата на стари години“.

Кой не искаше да става зет, кого мама и татко не харесваха и те си отиваха с нищо.

Като станах на 20 години, един ден поливах на татко на двора да си измие ръцете и той заговори: „ Дяле, ще те дам на Тяня от Сянко Мавродиевите. Той е с една година по малък от теб, но това не е кусур. Види ми се ще е работлив. Брат му Кръстьо е работлив и този ще да е работлив.“ Нищо не му казах, той ме погледна и разбра, че съм съгласна.

Скоро обявихме главежа. На другия ден на Тяня дойде повиквателна за млад войник. Свекърът ходи при военните с молба заради сватбата, да го отложат с една седмица. Отлагането дойде, направихме сватбата и докато чакахме новата повиквателна останахме да живеем в къщата на Тяня, при свекъра и свекървата и при жененият му брат Кръстьо и децата му.

Уж беше за една седмица, но отлагането продължи една година. Уж като го вземат войник, трябваше да се върна при моите



родители, но не стана така. След една година го взеха и служи три години. Такъв беше законът от 1951 г.

Отидохме при моите родители чак след четири години, когато Тяньо се уволни и дойде при моите родители като зет.

Разбирам ги. Във всяка селска къща има нужда от работна ръка. Когато тръгнахме с Тяня никой не ни изпрати. Свекървата се запиля нейде в градината, свекърът отиде към мегдана.

Четири години не можех да помогна на майка си ни за домакинска работа, ни за баирска. Благодарение, че беше работлива, тя се справяше с всички трудности.

Когато се върнах при майка, синът ми беше на три години.

След три години си родих дъщеричка.

Моята майка ги отгледа. Това ми беше най-голямата радост и за нея утеха.

А брат ми се ожени в село Обручище. Той има две деца. Мъката на майка беше голяма, че не може да ги вижда често.

Минаха години и кракът ѝ се скова.

Падна на легло 10 години.

\*\*\*

## **1 февруари, 2020 година**

### **Времето**

Денят започна с лошо време, което скова земята и зимните растения.

Всяка вечер слана като сняг-изгори, пожери белите кокичета, но те пак се мъчат да оцелеят в росни градинки. Кога ги видя, напомнят ми, че пролет идва.

Снеговете си отидоха, но не знаем за по-напред, какво ще бъде. Ако няма сняг, бунарите ще пресъхнат. Губиш всичката надежда, щом няма вода. Ние сме безнадеждни и дъждове ако няма. Никой не може да върви срещу природата.

Дано Бог се смили над този народ.

**20 септември, 2020 година**

### **Самотен жалък живот**

**Мили родители, скъпо семейство, незабравимо!**

Останах, майко, сама - 21 години самотна.  
Навърших 90 години и знам, че животът все е мил.  
А като съм вкъщи и се огледам, няма никой.  
Няма кой да те навика или да ти каже нещо.  
Излизам на двора-никого не виждам и не чувам, защото децата отидоха далече.  
Чакаш да ти се обадят, да чуеш тяхното нежно гласче.  
Като ги чуя, аз се обръщам и гледам да не са зад мене. Няма никой.  
Много тъжно.  
Като че ли съм от Бога паднала.  
Но кога помисля за техния живот, той е по-мъчителен от моя.  
Живот на мъки.  
Жален живот за всички.  
Жал за младия народ, за тези, които растат като фиданки без вода, на суша и без помощ.  
Живот на скука и болести.  
Кога сядам да се храня, със сълзи залък прекарвам.  
Все пак дотук съм добре, щом съм на крака.  
Това е моят живот.

### **За село Браница**

На времето селото ни е било много хубаво. Населено е било с много жители. През 1940 г. са били 1250 жители. Имахме хубава черква, за която се чуваше, че е на първо място по красота на иконите в Хасковски окръг. Дори и Владиката е идвал през 1940 г., когато аз бях ученичка. Учителите ни водеха на черква, разглеждахме иконите, които бяха много красиви и интересни. Сега черквата е рухнала. Чува се, че иконите са в Стара Загора, Владиката ги бил взел и там ги занесъл. На седем манастира съм ходила, но като нашите икони не видях нито в една черква.

А сега, през 2020 г. господин Георги Иванов, който е роден в село, но живее в София и много милее за селото, се старее да поправи и запази останалата част от стените на църквата. Негова е идеята да се построи нова черква в село.

Ще кажа няколко думи и за училището. Ние учихме в старото училище. През 1943 г. направиха ново училище, на три етажа. В него се учеха деца от първо отделение до осми клас. Идваха ученици и от съседните села.

В село направиха голям ресторант. Старите кръчми се закриха. Построиха сграда с хранителен магазин и магазин за трикотаж. Над тях, на втория етаж се намираше Съвета и пощата. Сега там е Кметството. Пощата още съществува, но само веднъж в седмицата идва служителка.

През годините народът се разбяга. Едни отидоха в гр. Харманли, други в Марица /Симеоновград/, трети в Добруджа или къде ли не, кой където му хареса. Това бяха хора, изтормозени и бедни или такива, дето не искаха да работят в ТКЗС-то.

\*\*\*

### **Още нещо за село Браница**

Селото ни има много имена, защото е много старо село. Най-напред, още по римско време, то се е казвало Тортили.

И сега имаме Тортилската махала и Тортилски род – най-стария род в селото.

Когато турците завзели Сакар те кръстили селото с името Саллари.

Преди много, много години в селото се заселили турски семейства в отделна махала, която и сега ние казваме Читашката махала. Самите турци наричали своята махала Салихлер, което на български ще рече Праведно село.

През 1906 година е преименувано на село Набожно, накрая, от времето на социализма, се казва Браница.

Селото ни е разположено между две реки – Читашката и Узунската и от всякъде е оградено от баири.

Има два каменни моста /кюприи/ - изградени с камъни, сводести и покрити с каменни плочи. Помня като малка имаше още една кюприя при църквата. Пътят слизаше край Тарабановата къща надолу и през кюприята се отиваше към църквата и старото училище

Над селото има две чешми. Кладенците майки и клюнковете им са изградени още през турско време, а сегашните чешми са изградени от войската през 1938 година, когато се е правил пътя от Харманлий за Каваклий. Едната е с 20 елака /корита/, а другата с 10. Там карахме добитъка на водопой, там ходехме да перем. Те имаха покрити кладенци. Никой не знае кой ги е правил. На голямата чешма кладенецът се казва Широкия кладенец, с чиста, бистра вода за пиене. Като прекараха главния път и на двете чешми водата спря. А и добитъкът привърши. Младият народ избяга и никой няма грижа за чешмите.

До тях има и бунар – манаския кладенец - всеки вземаше вода за пиене.

Наблизо има голям язовир. Чобаните карат там овците на водопой. Няма работна ръка от село, затова от другаде дойдоха чобани, с децата си. Те пускали мръсотия в кладенеца и никой не отива да взема вода от него. Всички сме на купена вода. Не останаха и хора. На някои децата са по - близо и идват да им носят продукти. Ако има някакъв проблем, кой отива при децата, кой в старчески дом. Жалко за младия народ...

Защо нашите управници не помислят за България? Помагат на други държави да вземат техните боклуци, да ги горят в България. Да разнасят чужди вируси. Спасение няма за народа. И медицината толкова помага. Само стачки за пари.

\*\*\*

### **Накъде отива тоя свободен живот?**

Много мисли минават през ума ми.

Накъде отива тоя свободен живот?

Ние носехме дрехи, които сами си правехме. На ръце предяхме и тъчахме. Може и вехти да са били, но не бяха скъсани.

Ходехме загърнати.

Сега гледам младите носят скъсани дрехи на коленете. А дамите - до бедра... срам и позор... разголени. Че не могат ли да си купят прилично облекло?

Аз рядко ходя в града. Стоя по един-два месеца при дъщерята.

Като ги видя младите, не ми е удобно. Ботуши до коляно, гащи до бедра. Без срам от родители.

Но още какъв живот ще дойде, не знам.

\*\*\*

### **За живота**

Боже мой, защо ме измъчваш?

Какво съм ти сторила?

Човек без грешки няма, но, моля те, опрости ми.

Не ме измъчвай.

Останах сам-самичка, далече от деца.

Близо до мен живеят две стари баби, с които не можем да си помогнем, защото сме все с куци крака. Камо ли да се съберем. Чуваме се само по телефона.

Аз съм на 90 години.

През младостта си не видях хора да куцат.

А сега всеки взел по един бастун, кой по два, и се мъчи да живее. Омърсен свят!

Някога, на времето, имаше много работа, но имаше работна ръка.

Във всяка къща имаше по три - четири деца... настояваха на работата, имаше прехрана за всеки.

Имаше и за войската, която пазеше майка България.

А сега няма войска.

Кой да отчита празниците по телевизията?

Все гледам „стари“ войници.

Това е. Става за смях тая хубава държава.

Защо изчезна, къде отиде тоя млад народ, на който да се радваме?



\*\*\*

## Родна България

На младини хубаво беше.  
Весело беше.  
Като излезеш навън, ще видиш хора... някой ще те навика.  
А сега?  
Къде изчезнаха хората?  
По други държави, където никого не познават. Да търсят  
прехрана, отделени от деца и родители.  
Да жалиш ли, или да плачеш за тях?  
А и те за нас?  
Това живот ли е?  
Мила, хубава България!  
Родна наша страна!  
Стана безгласна буква.  
Когато бяхме деца, сме ходели с добитъка на осем  
километра далече от село. Тогава не беше грозно.  
А сега не можеш да излезеш от къщи, камо ли на един км.  
Грозно е.  
Животът стана страшен, скучен.  
Родители си отиват, умират, без да ги видят децата им и да  
ги изпратят. Тъжна гледка. Плачат по телефони...  
И слушаш по телевизията, че България е хубава.  
Тъжно е.  
О, Българийо, мила родна земя!  
Ти се стопяваш, както бял сняг.

\*\*\*

## Хубави дни

Как искам аз да живея,  
да гледам как рози в градинка цъфтят.  
Да бъде всичко весело през трудни времена.  
Когато узряват плодовете -  
всички да се радват.  
Но всичко и да изгори,

въглен в пепелта пак ще остане.  
Не се страхувам аз от смъртта,  
защото след мен има млади,  
които растат като фиданки.  
А техният живот какъв ще бъде,  
никой не може да каже.  
Дано дойдат добри времена.

\*\*\*

### **С тъга или с песен**

Тъжовен ден скрипти в ушите  
и леден мраз - в гърдите.  
В превес надвила ме тъга,  
както самотник на брега.  
Дали ще чуя пак  
аз родни гласове...  
Но дойде буря силна  
и ме скова леден мраз.  
Скова моето сърце.  
Но когато дойдат сили,  
пак взимам торбата  
и тръгвам за дърва -  
сърце да стопля.  
Майко моя, всичко си ме научила.  
Или неволята ме учи как да оцелявам.  
Самотата не прощава, мили родители.  
Бог ми помага и ми дава сили.

\*\*\*

### **Майчина обич**

Майчина обич. Майчина целувка.  
Колко си ме, майко, люляла,  
колко си ми песни пяла.  
Но сега няма дори кой да ме повика.  
Изгубих всички: мили родители,  
сестри и брат и най-милото внуче.

Господ не кара наред -  
взима старо и младо.  
Много е тежко - самота... без близки.  
Какви години дойдоха,  
селата да се изпразнят.  
Дори птиците изчезнаха,  
защото няма посеви.  
Няма и животни,  
които край тях се хранеха.  
Остана някое друго врабче.  
Гълъб, врана... нищо няма.  
Да хвъркат и махат с крила,  
макар и да не думат.  
И пак ще кажа, майко мила,  
че всички се събрахте,  
а мене оставихте като черна птица -  
да пазя къщата.  
Кога дойде събота,  
поглеждам някой да дойде  
и дано се нарадвам и разтъжа.  
Защото дойдоха такива тежки времена -  
да търсиш някой да ти помогне.

\*\*\*

### **Капитан на кораб**

В буйно море силна буря вей,  
морето силно пей - от бряг на бряг.  
А капитанът не спира и тогава,  
при завръщане и при раздяла  
и попивал вред брега.  
Майко моя, да би знаяла,  
песен ти ми би изпяла,  
да не чезне в самотата,  
спомен да го не забрави  
как в сърцето съм се клела

Да го срещна гордо аз,  
с рожба ще те чакам,  
но ще бързаш - знам,  
но не ми се сърди,  
всичко е от любов.

\*\*\*

### **За майчината обич**

Аз идвам, мамо, с топла радост  
сърцето ти да стопля.  
Да снема от плещите твоя товар,  
да го сваля и да ме, мамо, почувстваш.  
Недейте, бури, не кършете стари клони  
и жълти листа. Че ми остава време  
все още да се радвам на света.  
Ти толкоз радост си ми дала,  
ще я помня докрая на живота си.  
Мамо, не искам като птица наранена...  
да не паднеш уморена,  
претрепана от работа и грижи -  
но седни до мен и ме прегърни...  
Гледам там в полето изплакани очи,  
където си оставила младините...  
че есента така оголява вечната гора.  
Така останах и аз обрълена  
и прекършена сама -  
без мили родители и моите най-близки.  
С обич, мила мамо.

\*\*\*

## Моят род

Аз се казвам Деля Маркова.

Моите родители са: Баща - Марко Христов Марков и майка ми Рада Пенева от Вълка Димов Пенъовия род.

Прадядо ми се казваше Марко Христов Сянков.

Оттам фамилията ни е Сянкoви.

Някога, във времена далечни, преди към двеста години, млад юнак често пътувал от град Копривщица за пазара в Станбул стока да продадат и друга стока да купят. Я на отиване, я на връщане керванът спирал да ноцува в Саллари. Така младият юнак, който се казвал Сянко харесал и залюбил мома от селото. Той оставил близките си и керванджалъка и се заселил, в нашето село. Когато дошъл, първо започнал да пасе едър рогат добитък – денем по баира, вечер стягал къщата си. Оженил се, създал семейство и имал четири деца. Така се сложило началото на Сянкалския джинс.

Минали години, къщата е рухнала, неговите внуци и правнуци си направили нови къщи, някои се изселили в северна България. Джинсовете ги има, но няма кой да даде пълна информация за рода.

Това е един от старите родове в нашето село.

Моят мъж ходи в Копривщица, за да разбере нещо за този род. Разпитвал е някои хора, но никой не можал да му обясни. Може би родът на Сянко в Копривщица да се е водил под друго име. Може би местните хора са забравили Сянко, който много млад се е изселил.

На млади години Христо Французина, прякорът му идва от това че при Европейската война е бил пленен и е бил 7 години пленник във Франция, нарекъл баща ми „Шингура“ на името на един род от село Главан. Прякорът прилепнал към баща ми и сме известни като Шингуровия клон на Сянковия род

\*\*\*



## За дните през годината

Всеки ден през лятото е хубав.  
Има, както горещи дни, така и прохладни.  
Горите и полетата се зеленееят.  
В росни градини цъфтят различни цветя.  
Каква красота!  
Какъв аромат носят... особено розите.  
Като погледнеш, всичко те радва.  
Птички чуруликат. Деца играят и подскачат.  
А като дойде есента,  
пуста есенна слана всичко осланява, пожирява.  
Всичко опустява, мрачно е времето.  
Да не говорим, че пак е хубаво, защото се обират лозята,  
буретата са пълни и като седнем, вдигаме наздравица.  
Когато е зима, всяко кътче се навява със сняг.  
За малките е било весело, защото се плъзгат на пързалката.  
Но за възрастните е било трудно, трябвало е да се справят  
с домакинската работа в студа.  
Зимата донася студен, „сух корсулук“, който скована земята.  
Без зима не може... тогава се напява земята, а всички са  
очаквали от тая земя.  
През зимата има много празници.  
Хората празнуваха, беше много весело.  
А сега дойдоха такива години, че не знаем кога се празнува.  
Скучен живот!  
След дългата зима чакахме да дойде пролетта.  
Времето се затопля и се радваме на топлите пролетни дни.  
Природата се съживява, гората се разлиства, пониква  
тревичка, показват се първите пролетни цветенца.  
Хората се залавят и за баирската работа:  
Нека пролет дойде  
да стопли пролетните дни,  
всичко да разцъфне,  
нека слънце ни огрей.

Да няма гладни и бездомни,  
да няма никога войни.  
Така се редуват всякакви дни на годината.

\*\*\*

### **За нашия живот**

Когато сме малки, не мислим за нищо.  
Като пораснем, идват трудни моменти.  
Напускаш родния дом и отиваш в друг дом...  
както лястовичките и щъркелите.  
Само че те през април пак идват,  
а септември се връщат обратно.  
За нас, хората, не е така...  
като красивите птички кога зачуруликат.  
Кой радост внася в нашата къща  
от сутрин чак до мрак  
и чурулика като птичка  
с напевния си тънък глас -  
нашите малки дечица -  
те са като роза в градинка.

\*\*\*

**7 декември, 2019 година**

### **Жадувам за нежност**

Помилвай ме с твоите здрави ръце  
по нежното младо лице.  
Макар че са тежки и с рани,  
ще стоплят те мойто сърце.  
Помилвай ме кротко и тихо -  
тъгува сърцето за обич.  
Ти си всичко за мене,  
ти си гордост за рода.

\*\*\*

Земята е китна градина,  
селцето ни е вече град -  
те помнят студената зима

и тъжното лято от глад.  
И нека разправят ни,  
че сме яли от сухия хляб -  
земята е орана с ръце  
и поена с бедняшката пот,  
стареят ръцете ни вече,  
треперят от тежкия труд.

\*\*\*

Макар че аз вече остарях,  
в душата ми има струни заспали,  
остава ме вече младостта -  
помилвай ме с грубите длани,  
тебе те няма тука сега,  
отдавна не си сред мили орачи -  
всеки напуска света...  
Но ще го помним завинаги.

\*\*\*

**2019 година**

### **Тъжен вятър вее**

Тъжен вятър вее и гората люлее,  
птички чуруликат и отлитат.  
Днес чух кавал да свири -  
колко приятна е тази пролет,  
но бързо свършва и не можах да се нарадвам.  
Момини гласове се носят долу в полята,  
поспрях да свиря и да послушам  
колко весело и мило е на тоя свят.  
Защо дойдоха тези години,  
та се пръсна този свят.  
Тая хубава България!  
Къде отиде всичко младо?  
Народ се учи в чужбина  
и там остава за по-голяма заплата.  
По-млади лекари отиват в чужбина на работа.  
Там осигуровката е по-голяма.

Слушам по телевизията - вдигат стажа за пенсиите.  
Но къде ще ги търсим? На оня свят?  
Може да мислят, че ще са столетници.  
Това е срам и позор.  
Гледат чужди държави,  
но цените защо не дават...  
И тяхната заплата за труда.  
Ние все сме долу.  
Останаха хора с 230 лева.  
Тока и водата да си платят  
и на децата да отделят.  
А децата като ги няма,  
старите хора остават  
като къща без покрив.

\*\*\*

### **За зимата**

-Хей, господине! Зима е. Трябва да вземем топли дрешки  
на децата, че техните са овехтели... и нови обуца. Трябва да  
им направиш и шейна, та да се радват, както другарчетата  
им.

-Добре! Планирал съм всичко, което трябва...

Ала зима не дойде.

Минаха два месеца, децата се ядосват.

Бащата ги успокоява да не се ядосват, че зимата е назад.

Към края на януари зафуча люта зима.

Децата се зарадваха.

Играят на снега и се радват.

Това се казва детска радост.

\*\*\*

### **Бог на иконата**

Сега вече разбирам, че нашите мисли са суетни и празни.

Че в Тебе се сливат световните сили.

Че пръв и последен, Боже, си Ти.

Без Тебе светът е неплодна пустиня,

а дните без Тебе за нас са нощи.

Вратата на килера беше отворена.  
Имаше изути обуца  
и една тояга беше подпряна на стената.  
Иконописецът беше тук.  
Поп Стефан надникна през прозореца,  
но не можа да види нищо.  
Заобиколи и мина пред вратата.  
Повика, покашля се, но никой не се обади.  
Тогава той прекрачи прага и влезе.  
Не можа и две крачки да направи и се сепна.  
Спря се и остана като прикован на мястото си.  
Насреща му, изправена до стената,  
стоеше голяма, съвсем нова икона.  
Господи! Каква икона беше тя!  
Икона на Исус Христос!  
Христос воскресе!

\*\*\*

### **За живота**

Хубави детски и млади години!  
Защо толкова бързо извървяхте?  
Като слънцето, което огрява и залязва.  
Нищо не разбрахме от нашите младини.  
Когато тръгнем на дълъг път на работа, нищо не  
чувствахме.  
Всичко беше радостно.  
Откъде дойдоха тези старини?  
Годините ни сковаха краката и ръцете... та ни потрошиха.  
Но понякога Бог ми помага да работя.  
Тогава се чувствам весела, забравям трудностите.  
Животът все е мил, макар и кратък.  
Той, като слънце изгрява и залязва.  
Като пълна стомна с вода...  
падне и се изсипе... нищо не остава...  
Само спомени.

\*\*\*

### **Миналото на селския живот**

На времето храната се изкарваше с пот и много труд.  
Орали сме с два сиви вола и едно дървено рало.  
На ръце сме жънали със сърп, после се е вършало на харман.  
Отвявали сме на веялка, която сме въртели, за да се почисти зърното от плявата.  
На ръце сме месели хляба, с чисти примеси - вода, сол, брашно, подкваса, и се пече в каменна фурна.  
Също и облеклото си правехме на ръка, от чиста вълна, която се почиства и влачи на дарак.  
Преде се и се тъче на ръка.  
Също сеехме памук. От него правехме долно облекло.  
Като бяхме малки, майка ни връзваше една жичка на едно вретено с прешлен и въртим цял ден.  
Така се учехме да предем.

\*\*\*

### **Поклон на майка ми**

Ей, хора!  
Моята майка беше много добра.  
Беше буйна и работлива.  
Когато почнеш да жъне, пееше, нежен глас издаваше.  
Но през 1948 година изгуби първата си рожба, на 16 години.  
Тогава всичко затихна.  
След 9 години изгуби и съпруга си, на 48 години.  
После тежка болест я скова.  
Претърпя тежка операция на гръбначния стълб.  
Едва я спасихме.  
След това получи болки на левия крак,  
падна на легло цели 10 години.  
Тежки мъки, но не можеш да й помогнеш.  
Когато тя плачеше, и аз плачех... безпомощно.  
С нищо да не мога да й помогна.  
Поклон на вечната й памет!

\*\*\*

**Последен ден на 2019 годината, 31 декември  
Честита Нова година, 2020 година**

Нека тя да бъде здрава и мирна,  
да донесе много радост и мир за цял народ,  
успех на младите - да се учат и да вървят напред,  
да бъдат много щастливи и да си стоят в България,  
да имат добра работа  
и годината да бъде плодородна за цял народ.  
Лекарите да обръщат повече внимание на стари и млади,  
а не да питат този, който е по-близо до вратата как е...  
Особено на старите-никакво внимание.  
Знаем, че не могат да ни помогнат,  
има болести неизцерими,  
но с една блага дума да те разведрят.  
Слагат системи и не идват да видят дали е изтекла или не.  
По-здравите отиват да ги търсят.  
Аз съм лежала в много болници, в различни отделения -  
преди години имаше голямо внимание,  
а сега се сърдят, че пациентът си е отишъл...  
Ами като са безгрижни...

\*\*\*

**Времето**

Времето след нас минава  
и зачертава час след час.  
Да се радвам или да плача,  
или да очаквам туй, що идва,  
туй, що идва и след нас.  
Съдбата идва като гост,  
неканен или нежелан,  
и незнаен, и потаен.  
Животът е във кръговрат,  
едни се радват, други мрат,  
Но винаги светът остава...

И човека след човека.  
Това е вечен кръговрат.

\*\*\*

### **Красотата на природата**

Хубава майска пролет.  
Кога излезеш навън,  
всичко мирише на рози.  
Горите се разлистват зелени.  
Идва лятото.  
Житата редом изкласили.  
След жетва нивите оголяват...  
като къща без къщовница.  
В края на лятото слънчогледи жълти цъфтят...  
като малка рожба в люлка.  
Красота наоколо, но животът е труден.  
Няма какво да се направи.  
Такива години дойдоха –  
селата да се изчистят, да останат без хора.  
А къщите-празни и стоят като паметници.

\*\*\*

### **За довиждане**

Приятелки мои, скъпи другарки,  
от детство и от нашите младини,  
с които сме споделяли игри  
и радост, а нявга и трудни дни.  
Земляци мои, пътя извървахме,  
поизморени, малко състарени,  
с годините ний своя труд сме дали,  
по-важно е, че пак сега сме се събрали.  
И нека от сърце си пожелаем  
нови срещи - пак да се съберем.  
От торбата с много спомени събрани  
да се посмеем или да поплачем.  
На брега на живота сме кат буйна река -



Ще се блъска и отново се влива,  
трудно ще остане на брега  
реката, която ни влачи и отвлича.  
Довиждане... до други нови срещи.

\*\*\*

### **Бащина целувка**

Една целувка ми дари  
и кротко си отиде той.  
Една целувка нявга ми дари...  
Когато бях почти дете.  
Лежах в леглото болна  
и цялата горях във плам,  
а нямаше у нас хинин.  
За прошка ли или от обич  
по женски ме целуна ти.  
Усещам още по челото  
дъхът ти да ме гали.  
Съвети даваше ми често,  
напътстваше ме да вървя  
по пътя чист като небето  
и в труд да не те посрамя.  
Сега, когато аз съм майка,  
разбирам твоите мечти  
и напътствията, нежно бащински.  
Отгледах моите деца  
и скърбя за таз целувка,  
де ми я дари -  
в сърцето си я скътах аз.

\*\*\*

### **Тъжна гледка**

Защо си тъжна, Кате?  
Питам аз неволно.  
Ти остана клето сираче,  
Без мили родители и без брат...  
Без покъщнина дори,

без облекло и покрив.  
Всеки му подарява -  
кой каквото може,  
Друг пък го прибира.  
На някой може да е смешно,  
Но неволята не пита  
кой какво казва,  
защото важно е другар да има.  
Идват такива времена -  
Животът е тежък  
без близки и без родители.  
Друго е някой да те навика  
или пък съжали,  
но най-мило е да има  
и майка да те прегърне.

\*\*\*

### **Божият воин**

Някога, в една далечна страна, в големия град Бейрут, царувал добър цар. Той имал една хубава дъщеря, като месечина. Пазел я като очите си.

Хората също били добри, смирени и работливи. Царят и всичкият народ били единни, когато се кланяли на идоли и каменни богове за Христова вяра. Така минавали тези години на спокойствие, докато един ден ги сполетяло нещастие, нападнало ги онова страшно чудовище на Ливанската планина.

На Ливанската планината имало едно дълбоко езеро. По брега му живеели рибари и овчари, които водели стадата си на водопой. Веднъж от вълните изскочило страшно чудовище - като змия. Тя беше грамадна, с ципи, с люспи по кожата, с дълги нокти на краката, с крокодилска глава и с дълга змийска опашка. С буен рев се хвърлило върху хората и стадата, като ги разкъсвало, къде кого и какво настигне. Ала и онези, които отбягнали, не оцеляли. Чудовището имало отровни пари, които моряли и хората, и добитъка. Друг път чудовището разклащало

водата на езерото и заливало села и градове. През жежките дни то кръстосвало надлъж и шир полето и нивите горяли.

Хората се събирали и се питали: какъв е тоя гняв на чудовището и как да го омилостивят. Решили всеки да дава по една рожба. Дошъл ред и на царя да даде своята дъщеря. Той я прегърнал, целунал и я отвел.

Горкото момиче седнало на брега на езерото и разплело дългите си коси. Заронило жални сълзи, а наоколо бил ясен пролетен ден. Зеленеели се буйно изкласили ниви, цветя пъстрели по брега. Тя знаела за чудовището и не смеела да погледне към вълните.

Изведнъж чула конски тропот и през сълзи видяла бял кон с млад юнак. Юнакът бил с открито лице, с дълги руси коси. Червена мантия покривала раменете му, а на гърдите имал тежка сребърна броня, в десницата си държал дълго остро копие.

Той попитал малката девойка защо плаче.

Тя му разказала за страшното чудовище и казала на юнака да бяга, за да не погълне заедно с нея и него.

Той я прекъснал, нарекъл я „сестро”, казал ѝ да не се бои. После добавил, че не е обикновен юнак, а е Свети Георги, Божият воин.

Казал ѝ, че истинският Бог ще я спаси от чудовището.

В този момент вълните зашумяли, над тях се издигнало страшното чудовище. То скочило на брега, раззинало уста да глътне двамата, но конят се хвърлил срещу него, юнакът вдигнал копието и го ударил право в сърцето. От раната бликнала кръв и чудовището паднало на брега мъртво.

Девойката се хвърлила да целува копието, но конят с юнака изчезнал и тя щастлива се върнала при баща си – царят и да разкаже за Божията защита и Божият воин Свети Георги.

Царят заповядал Божият воин Свети Георги да се изписва на иконите качен на кон, с ризница и копие как убива чудовището.

**Преразказано по творбата на Георги Райчев**

\*\*\*

### Моите размисли за селото

Какво беше на времето нашето село!  
Голямо и весело.  
Беше чисто, макар че имаше много добитък, дребен и едър.  
Имаше кой да се грижи.  
Сега народът изчезна... кой, където му видят очите.  
Селото запустя.  
Останаха някои старци, за жалост.  
Къщите се захриха от треви и дървета.  
Тук - там се мярка някой.  
Стана за смях и срам.  
Като намерят някой починал, до залез слънце го погребват.  
Защото близките живеят извън селото и бързат да се приберат.  
Къде отидоха хубавите години?  
Засвирят гайди и кавали... весели дни бяха.  
И зимните празници... весело.  
Имаше кръшни хора.  
Есента пък... седенки и попрелки.  
Весело, викове, свирни.  
Сега времето стана тежко.  
Повтарям... безпомощни сме...няма ги близките... децата далече.  
Какво да се прави?  
Такъв е животът.  
Стоиш... погляваш през прозореца... чакаш...

\*\*\*

### Сиромах Стоян

Сиромах Стоян с жена и две дечица... работа няма. Каквото и да прави, не може да смогне с парите. Все не му стигат за прехраната. А и децата растат, искат хубава премяна като гледат другите. Откъде да вземе на заем? После как ще ги върне като няма работа. Пита тук, пита там, но никъде нищо не се оказва.

Един ден срещна баба Гина. Попита я дали не се нуждае от помощ за някоя работа, да ѝ помогне, а тя да му даде някоя стотинка, та да купи на децата хляб.

„Каква работа, синко?” - попита баба Гина. После му предложи да насече някое дърво и да отсее някоя торба жито за смилане.

Стоян се съгласи. Зарадва се, насяка ѝ дърва. Тя му даде едно решето, а той отся няколко торби жито за мелене.

Тръгна да си отива, а тя го повика, плати му, даде му торбичка с хляб и сирене от козата.

Стоян занесе въщи хляба и сиренето. Децата много се зарадваха. Хапнаха си сладичко.

А Стоян си рече, че ако има работа, децата все ще са весели.

\*\*\*

### Какви години дойдоха?

Как така се измени природата?

Зимата мина без сняг.

Поваля малко, колкото да кажем, че е зима.

Почти е Първа пролет.

Разбуди се рано имиша.

Цъфнаха всички плодни дръвчета.

Мирише хубаво, ароматно.

Но без сняг през зимата, годината е сушева.

Земята не може да се напои.

Дъждовете изтичат бързо,

а снегът като се топи, бавно попива в земята.

Кладенците се пълнят.

А сега са празни.

Ще се молим на Бога да превалява по - често,  
за да растат житните растения.

В тях е най-голямата надежда.

Щъркелите и лястовичките скоро ще дойдат.

Всяка зима аз отивам в Хасково

при децата за един - два месеца.  
Близо сме до едно училище и гледам  
как гълъбите ходят между децата и не се плашат.  
Търсят си храна.

\*\*\*

### **Светъл празник 3-ти март**

Освобождението на България!

По телевизията гледам как се отбелязва празника. Не виждам много млади войничета, както преди години. Участват все възрастни хора.

На времето имаше много празници. Всички се празнуваха.

На „Света Троица“, през юни месец, имахме голям събор. Идваха ни на гости всички роднини. Ние гледахме буба. Всяка сутрин ходехме за листи /черничеве/ да храним бубата. И пак се справяхме.

Като влезнахме в ТКЗС - то, не тачехме празниците, заради надницата. Не гледаме, че е 3-ти март и да празнуваме, а отиваме на баира. Гледаме надницата, да изпълним нормата. И там на баира ни казват колко народ е загинал за свободата на България. Защо не ги поменем по християнски?

Много обичаи, много традиции се забравиха по време на ТКЗС. Защо е било така?

Във времето на демокрацията рушенето на корена на Българското продължи. Като слушам, другите държави пак са запазени, а България е почти на изчезване. Всички я хвалят и казват, че е хубава. Но и българите сами не се оценят - дали си учен, дали си богат или беден трябва да чувстваш гордост за българския си корен. Има много озлобление, завист и бъркотия. Защо не се и уважават?! Дори да не можеш да помогнеш, две сладки думи за успокоение са достатъчни. Това е нашият живот.

На днешния ден гледах боя на връх Шипка. Падат от куршумите. Който падне, там остава, а другите напредват, не отстъпват. Тежко и горко на тая душа! Поклон пред душите им!

От село имахме много загинали на фронта през последната

война.. Живи и здрави се върнаха трима. Там загинаха Христо Марков, Димитър Проданов и Бойчо Христозов. Не се върнаха... останаха на унгарска земя, в унгарските гробове. Вечна им памет!

\*\*\*

### **Остана Митко сираче**

Остана Митко сираче, без майка, още без баща. Искаше да се учи, но силите му не стигнаха. Няма никакви пари и почна да търси работа. Каквато и да е, само и само да вземе някой лев и да продължи учението си. Но където пита, никой не му дава работа.

Един ден минавал край черквата и видял, че на две - три места оградата е паднала. Взел да я поправя. През това време минал кметът и го нарекъл крадец. Попитал го оттук ли е дошъл да краде. На Митко му станало много мъчно, едва не припаднал. Той казал на кмета, че не е крадец, и като няма работа е като болен. Искал с нещо да се занимава, за да не е вкъщи. Обяснил още, че няма близки, които да му помогнат да си намери някоя работа. Тогава кметът се почувствал виновен и решил да му даде работа - да чисти двора и стаята му. Митко много се зарадвал. Спечелил някоя пара, спестил ги и продължил учението си. Митко бил умно момче. Взел хубава диплома и се хванал на работа.

\*\*\*

### **Дърва за зимата**

Дойде време да се подготвим занаяпред, за зимата. Донесоха почти на всички дърва. Останахме четири семейства, но и на нас ще докарат. Късно беше като ги докараха.

Баба Тинка, макар че е стара, почна да ги нарежда на купчини. Силите ѝ не издържаха. Тя влезе в градината и набра една хута /престилка/ маруля за салата. Повика две - три момчета и заедно с нейния внук да подредят дървата, защото те бяха на пътя, „до небе” и някой може да ги открадне.

До оградата имала едно ябълково дръвче. Тя видяла, че нейният внук, напуснал реденето на дървата и брули ябълки, които още не били узрели. Баба Тинка тръшна хутата, изсипала салатата на земята и откъснала два стръка коприва. Ожулила го

по ръцете. Той избягал, без да изохка и пак отишъл да подрежда дървата.

Момчетата подредили и кори от бреза. Баба Тинка попитала кой е наредил тези кори от брези, а момчетата й отговорили, че те са го направили, за да има и за подпалка.

Старата жена казала на децата, че са направили хубаво.

После им дала марулята и по някой лев.

Момчетата останали много доволни.

Те й благодарили и й казали „Сбогом”.

\*\*\*

### **Моят живот**

Баба Деля от село Браница. На 90 години съм и съм самотна, с още две баби като мен в махалата.

Отидох в Хасково при милите си деца за един месец... на почивка и малко да се успокоя.

Но и там нищо не ме устройва.

Все си мисля за къщата на село, макар и да съм самотна.

При децата всичко е хубаво.

А моите мисли за село не ме остават, не минават.

Може да са два камъка един върху друг, но там е моята топлина.

Моите близки са далече, но пак идват при мене. Понякога насън разговарям с тях. Те нищо не ми отговарят и се губят.

Тежко е, но няма начин... трябва сами да се утешаваме... с това, че никой не може да ти помогне. Няма нищо. Сам трябва да си помогнеш. Защото си мисля, че децата са по-зле и от мене. Всички... без усмивка.

Къде отиде тоя хубав народ!? Да излезеш навън, някой да те навика. Да видиш деца, да чуеш викове и смехове. Къде на добитък да креснеш или на куче да повикаш.

Селото ни онемя.

Старите хора останаха безпомощни, като малки деца.

Тъжно и мъчително е.

Но добре, че децата ми идват да ми помогнат.



А като помисля за техния живот, сърцето ми се къса. С нищо не мога да им помогна.

Вече съм без сила и безпомощна.

Искам да дойдат, но ги оставам без почивка.

Искам аз да ида при тях, но минаха години и всичко мина от мене.

\*\*\*

### **Пролетно време**

Пролетно време е и е весело Зададе се хубавата пролет, разцъфнат всички имиши /плодни дръвчета/. Като погледнеш... всичко е хубаво, всичко е весело. Мирише на сладко... на хубав аромат.

И „като заваля дъжд... напои хубаво майката земя, па духна тих ветрец... очисти небето”, пекна топло пролетно слънце, земята и нивите се раззелениха, „оправи се време...само за оране”. Някога с Белчо и Сивушка, а сега с малкото магаре. За баирска и градинска сеитба идва времето. Силите не стигат, но пак успяхме да сеем навреме. Кой когато може.

Такива години бяха. Но и те си отидоха, защото не останаха стопани и има много малко хора, които могат да орат, за да ти помогнат.

\*\*\*

### **Работа в гората**

Навремето взехме участие в обработката на горски обекти. През 1968 година, когато бяхме млади, имаше много работа в горското стопанство. В свободното време ходехме и обръщяхме с прави лопати, понякога по 200-300 метра на ден. После засаждахме борчета и други разни дръвчета - червен дъб, бели брези, череши, дребни храсти. С мечове, които тежат по 5 кг., правехме по половин метър дупки и с лопати ги заравяхме. Много години работихме... де имаше в гора празно място и ниви, които влизат за горски обекти, всичко се залесяваше.

Горският Каньо Тянев и други лесничейи идваха на проверка. Гледаха как си засаждал дръвчетата. Ако ти намерят грешка,

намаляха ти надницата. Защото имаше много работна ръка, те си играеха с нас. Носехме по 5 кг. мечове на гърба, сутрин до гората и вечер до къщи.

Човешкият труд никой не го оценява и никой не те съжалява. А жената на горския не познава мириите, не е работела никъде. По - късно открихме, че е „работела” при нас, като нашите надници са намалявани - от 300 м. са писани по 250 м. и обратно, взимат за 250 м. повече данък, по 10 лв. Който беше бригадир, изказа всичко. Горският продаваше с тонове дърва и си направи къща с горските приходи.

\*\*\*

### **Весели празници**

Весело беше, когато се задаваха хубавите празници Месни и Сирни Заговелки /Заговезни/. За децата беше голяма радост на Сирни Заговезни /Сирница или Прошки/ . Надвечер се кладеше голям огън и се хвърляха перки, перници, нагорени на огъня, наричани за здраве на всеки. Който хвърли по-надалеч, ще живее повече. Всички се надпреварваха. Голяма радост беше за малки и големи.

На 6 - ти май празнувахме Георгьовден. Голям празник, с печено агне.

Когато се зададе Великден, се шарят яйца. От хубаво по-хубаво беше, голяма радост... В село го празнуваха по три дена. Засвирят гайди и кавали. Всички се хващат на хорото... които могат да играят. Излизаш да се видиш с всички близки.

Сега на село няма нищо, защото няма хора. Заличава се тоя весел празник.

Гледам по телевизията, че в някои села и градове се празнува. Хубаво е. Можеш да си спомниш за минали години... и да напомниш на децата, че така е било навсякъде.

\*\*\*

**9 април, 2020 година**

### **Беднякът Стоян**

Имало едно време един селянин - бедняк. Той имал четири деца - три момичета и едно момче, най-малкото. Бащата имал едно малко дюкянче, където правел сладкиши. С това се занимавал, така изкарвал прехраната за семейството си. Майката вършела домакинската работа.

Най-голямата дъщеря, Ангелина, следвала и залюбила сина на един лекар. С Алек, така се казвал синът, те учили заедно. Момичето пострадало от тежка болест, с припадъци. Лекарят казал, че лечението струва много скъпо. Бащата нямал тая сума и решил Ангелина да продължи учението си и да се уповава на Божията помощ за оздравяването си.

Синът на лекаря бил лудо влюбен в девойката. Но и неговият приятел - също. И двамата ѝ били кандидати. Лекарят казал на сина си за болестта на Ангелина и той леко се отдръпнал. Приятелят му не знаел и продължавал да се среща с момичето. Синът на лекаря му казал за болестта. Тогава и той започнал да се отстранява. Алек разбрал, че Ангелина преживява много трудности, но се бори за здравето си и решил да се ожени за нея, пък каквото и ще да става.

Една вечер Алек с майка му и баща му отишли в дома на Ангелина да я искат. Баща му попитал колко деца имат.

Бащата на Ангелина казал, че са четири - три момичета и едно момче, най-малкото. После попитал лекаря колко са техните деца.

Той отговорил, че имат само едно - този син и не пожелали повече, защото те самите също били четири и когато взели да делят имота, са се изпокарали. Затова останали с едно дете. Затова съветвали и синът им Алек също да има едно дете.

Като чул това бащата на Ангелина се разстроил и обявил, че ще си помисли дали да даде дъщеря си. Ангелина горчиво заплакала, а бащата продължил: „Ние също сме четири деца. Баща ни ни изучи, всеки взема своя занаят, създаде семейство.

Най-малкият брат остана при родителите ни да ги гледа на старини и на него остана наследството. Нашият дял от наследството е в това, че ни е помогнал да имаме занаят и да си стъпим на краката. Затова не се караме, а когато има празници се събираме всички и ни е много весело. Ако си един на мама, кои ще са най-близките ти хора.

Всички слушали внимателно, а след това лекарят признал, че е дал грешна заръка на сина си.

Всички се засмели и Ангелина и синът на лекаря, Алек, се оженили.

\*\*\*

**25 април, 2020 година**

**Нашето село Браница**

Хубаво беше нашето село преди години. Кога се зададат празници и сватби, кога засвирят гайди, кавали и цигулки, старо и младо се хваща на хорото. Играят, пеят и се надпяват. Всички мъки и тъжни мисли отминават.

Сега и да чуеш, че някой се е оженил, става без сватба, без веселба.

Всичко весело си отиде като насън.

Защо няма кой да помогне?

Един на работа, друг без работа...

Бягат в чужбина, за да могат да оцелеят.

Сякаш люта слана ги е попарило...

В село има няколко жени на възраст, събрани в певческа група. Те имат хубава програма, ходят на празници и надпявания, но не всеки може да отиде с тях, за да ги гледа и слуша.

Добре, че излезнаха модерни телевизори.

По всяко време дават хубави песни и хора.

\*\*\*

## Хумор за младите

- Тинке, донеси дърва!
  - Много ме боли глава.
  - Я, стъклата избърши!
  - Ти сама това свърши.
  - Наскуби на баба лук.
  - Да наскуби някой друг.
  - Я, простри това пране!
- Тинка тропа-„не”, та „не”.  
Има и добри деца,  
Други са със две лица.

\*\*\*

## Бащин дом

Хубав е бащиният дом... с големи поляни наоколо. Когато бяхме малки, всички деца се събирахме. Викове, игри...

Като пораснахме, животът стана съвсем друг. Почваш да се грижиш за къщи и за градинките. Дойде ли неделя, ние, момичетата, се събирахме. На постелки, на една рогозка от царевична перушина изтъкана, сядаме. Дойдат ергените, започват се шеги и майтапи. Стъмни се, мама вика, прибираме се весели и доволни.

Кой на работа, кой къщи. Всичко е хубаво и весело. В плик да го запечаташ и от време на време да го четеш.

А сега - къщи високи, двори широки, градинки с цветя нацъфтели. От хубаво по-хубаво. Но никой не ти извиква. Само ако ти се обадят по телефона - малко разговор. Също като че ли някой ти приказва през плета. Какво да те радва като няма семейство къщи... да попиташ за нещо, да помолиш нещо за добро или за помощ.

Моля ви, ако сте семейство, уважавайте се, не се делете, защото без помощ не може. За нас дойдоха такива години, та се с деца отдалечихме. Чакаме разговор по телефона да се питаме дали сме добре. Такъв живот дойде.

А сега се радвам на птичките. Лястовичките и врабчетата

са моите братя и сестри, лястовичките - сестри, а врабчетата - братя. Весело пеят, но не разбирам езика им...

Завършвам със сълзи. Труден живот, непоносим.

\*\*\*

### Спомен от моя живот

Момински години.

Те са най-хубави.

И да работиш, пак мислиш за любов.

Къде ще се срещнат младите?

На кладенеца, на чешмата, на хорото, на погрелки и седенки, на черквата и по пътя към нивите, на осмянки, кръщенета, сватби, по пътя до дюкяна.

Като станат на 18-20 години пращат се момари да искат момата.

Тя отива там, където каже бащата, а не когото тя иска.

Много рядко бяха тия, дето са съгласни с бащата.

Някои моми приставаха на този, когото те си искат.

Аз не решавах, отидох, където каза баща ми.

Когато склоних, тогава ми дадоха шишето с вино, което носеше свекърът. Взех го и почерних всички с решението, аз оставам вкъщи и мъжът ми ще бъде зет.

Той дойде на втората вечер и каза, че отива войник.

За мене беше много тежко, че съм наред пътя – нито при момите мома, нито при женените женена. Поплаках си.

Но свекърът с молба поиска да го освободят за една седмица, за да направим сватба.

Почна главеш с гайди и песни. На 20 май направихме сватба.

Чак след 11 месеца вземаха мъжа ми в казармата. Тогава по закон беше за 3 години войник. По една отпускат на година.

Тежко и мъчително изкарах четири години.

Не се спази уговорката и тези години прекарах в къщата на свекъра и свекървата.

Свекърът отсече: “Ка щяло да отиде сама при баща си и при майка си?! Да не е парясница. Ще стои в къщата на мъжа си,

докато се върне от казармата.“

Като се върна Тяню от казармата, на 20 май, се прибрахме при моите родители.

Когато синът ми беше на 4 години, трябваше да караме най-весело, тогава изгубихме баща ми, на 8 май 1956 година. Втората година животът беше още по - тежък, с големи трудности.

Аз нищо не разбрах от тоя живот.

Добре, че имахме две дечица - Генчо и Радка.

Те ни разсмиваха душата и тогава и сега ми топят сърцето.

\*\*\*

### **Сватбата, най-хубавият спомен за всички**

Нашата сватба беше на 20 май 1951 година.

За всяка сватба се прави канезка /кумово дърво/. С три читала /върха/ е от женска страна. Огиздява се /украсява се/. От мъжка страна се прави с пет читала.

Правят се пет колака. Един за бъклицата, един за канезката, а трите на трапезата. От първия се отрязва на средата и се пее три пъти на всеки колак.

Първата песен е „Защо треперяш, бяла коприно?“.

Втората е „Да би знаел, млади деверо, девер да бъдеш“.

Третата е „Хранила мама, гледала два сина, дор два близнака“.

След всяка песен отрязаното колаче се хваща от двете замисарки /момичета/ или други две жени, с малките пръстчета и се мести от колак на колак до третия.

Големият колак се начупва по средата и го вдигат над главата на годеницата. Тогава се взема и се чупи на хапки за всички, докъдето стигне.

После всички отиват в черквата, където младите се венчават.

На нашите години нямаше пръстени и целувки.

Тогава нещата бяха други.

Нямаше бели рокли и тюлове на главата.

Носехме дюлбени, обиколени по края с разни красоти /бродирани/.

Облеклото беше вълнено, сукман - дрехи, които тогава се носеха.

Червено було се слагаше на лицето на булката, върху булото - сребърна китка, която грее като ясно слънце, а червеното було - като месечинка. Това беше най-хубаво.

А сега... бели рокли, дълги до долу... целувки и лигавене... за срам и позор.

\*\*\*

## **2020 година**

### **Годината започна лошо.**

На времето имаше хора, които четяха Библията.

В нея пишеше, че ще дойдат години, когато коприва и гороглед ще ядем. Копринка ще носим, а народът ще умира навсякъде.

Имаше и хора, които се смееха на това.

Сега виждам, че е било вярно това, което казваха Петко Димитров Гургов, по прякор Бубалията, и Желю Христов.

Вечна им памет!

Сега казват, че има невярна болест, епидемия и милиони хора, дето умират и продължават да умират. Народът е застрашен. Всеки ден губим лекари и други хора.

По селата стана опасно. Хората остават по домовете си и не излизат навънка. Околните им носят храна. Не се знае докога ще продължи това.

Народът дето избяга в други държави изгуби работата си. Връщат се при близките си, но сред тях има болни, които разнасят болести.

Слушам да казват, че 2020 година ще е по-добра, но излезе, че това не е вярно.

Нека БОГ и Света Богородица се смилят и ни запазят.

\*\*\*



26 март, 2020 година

### Животът е такъв

Хубави, весели години, къде отлетяхте?  
Като слънцето, което изгрява и после залязва.  
Като пролетните птички, които летуват при нас,  
а наесен отлитат по топлите страни.  
Така и народът се пръсна по целия свят.  
Децата живеят в градовете  
и си идват на седмица или месец.  
Тези, дето са в чужбина, на годината пак се връщат.  
А близките, които са си отишли завинаги,  
те никога няма да дойдат.  
Ние плачем и викаме, отиваме да се утешим при тях.  
Но никой не се обажда и не дума нищичко,  
не питат и не искат нищо от нас...  
това е толкова мъчително.  
Когато слънцето залезе и дорде огрее,  
те идват насън и пак си отиват.  
С колко мъка се изживява всичко това  
и нищо не може да се направи.  
Трудно е без близките, но животът е такъв.

\*\*\*

### Природен живот

Как БОГ е създал различните народи? Черни, мургави и бели... с различна вяра и различни езици.

БОГ е създал всякакви животни: едър рогат добитък - волове, крави, коне, мулета и други по - дребни-овце, кози, прасета.Различни птици, с различни гласове - когато запоят да не можеш да им се нарадваш.

БОГ е създал гори, планини, хълмисти места, с различни видове дървета и растения-красота и хубост.

БОГ е създал реки, морета с морски дарове, океани.

БОГ е създал малките мушици и малката пчеличка, която сама си изгражда дом и си прави питки. Та събира мед,

здравословна храна за хората. С никоя мушица не може да се сравни пчелата. БОГ я е надарил сама да се отбранява.

БОГ е надарил хората да работят, да орат, да сеят, да копаят и така да си изкарват прехраната. На други хора е дадено да се учат и да са полезни със своята работа.

БОГ е измислил и природните явления, полезни и вредни за хората. Дъждовете и снеговете са нужни да напояват земята. Ако няма вода, реките, моретата и океаните пресъхват. Горите и планините ще изсъхнат и няма да има кислород и въздух, нищо няма да расте и живее... ни народ, ни животни, ни растения, ни дървета, ни имиши, които дават плодове с най - различен вкус и лозя с хубаво грозде, от което се прави вино и ракия.

БОГ е дал всичко...

А Света Богородица, нашата Майка, Тя ни е закърмила.

Свети Георги е Победоносец и пазител.

Всички светци са наши закрилници.

\*\*\*

### **За живота в село Браница**

Какви чудеса стават в нашето село с безпомощни, недъгави хора?!

Първо Станко Стойчев посегна на възрастен човек - англичанин, учител, пенсионер, който си купи къща и е решил да си поживее в Браница на спокойствие. Той имаше лека кола и я даваше на Станко да си върши работа. Но Станко не се задоволи с това, ами отиде да го души. Какво спечели с това? Излежа една година в затвора и го пуснаха. Близките му го прибраха и не знам, какво стана с него.

Друг случаи със синовете на Коста. Живко закла жената си и сега е в затвора. Бащата на мъртвата жена заплаши близките му и те отидоха по други села. След известно време пак се върнаха, но им запалиха къщата. Сега са в друга къща и Коста е овчар. Другият му син, Георги, нападна възрастен човек за 25 лв. И той е в затвора.

Моля ви се, другари и господа, обърнете внимание на

изоставените села с малкото останали жители, подложени на страх и тормоз от престъпници. Нямаме помощ от децата, защото такива години дойдоха - няма работа на село и те избягаха в градовете и другите държави за късче хляб, за оцеляване. Майки и бащи останаха на село безпомощни.

Пиша и пак повтарям: имайте грижа за старите хора, които живеят самотно на село.

\*\*\*

### **Българска земя**

Скъпа българска земя!  
Тя е нашата опора.  
Всички на нея се радват.  
Ние не можем без нея.  
Тя е нашият спасител.  
Щом се люшнем в нея,  
запяваме с гордост.  
Скъпа, българска земя,  
ти си нашата люлка свята.  
Златно слънце ни огрява,  
чучулиги ни запяват.  
В топла вечер или в мрак,  
свири някъде кавал  
или песен пей селяк.  
В радост или в жал,  
тази песен аз жадувам.  
Скъпа българска земя!  
Моите спомени с годините  
ме връщат назад.  
Аз за мама още мисля,  
че е болна в немощ на легло.  
Мъка! Моя майко мила,  
майко забравима!  
От майка по-мило няма.  
Защото те е кърмила

на своите гърди.  
В труд и тежка работа  
си ни носела с люлка на рамо.  
За да ни изгледаш, майко мила!  
Скъпа българска земя!  
Моя, майко мила!  
Гордея се с вас и милея!

\*\*\*

### **За живота**

Не ме е жал за живота.  
На всеки той е мил.  
Това е редом за всички.  
Кой с време, кой без време.  
Всеки ще го свари нещо и ще го намери.  
На днешния ден животът е хубав.  
Годините са кратки.  
Живеем на село, рядко населено.  
Деца, не търсете чист въздух другаде.  
Върнете се по селата,  
на чистия, незамърсен въздух  
и на спокойствие.  
При старите си родители...  
да ги зарадвате, че те са безпомощни.  
Но животът е такъв.  
Човек свиква на всичко.  
Не е само до мен.  
Жалко за децата.  
Всеки трябва да се радва на прекрасните години.  
Човек е доволен,  
когато децата му са се установили  
и подредили добре.  
Такъв е днешният живот.  
Един може да пее, а друг - да тъгува.

\*\*\*

## Хубави млади години

Хубави млади години!  
Защо толкова бързо изминахте?  
Като слънцето, което огрява и залязва.  
Хубави млади години!  
Те бяха малко и за кратко.  
Три - четири години. Толкова.  
Имах хубава приятелка.  
Беше ми като сестра.  
Уважавахме се много.  
Ако замръкнем у нас, преспивахме тук.  
Ако замръкнем у тях, преспивахме там.  
Но кратко беше това време.  
Когато дойдоха годините за женитба,  
ние се разделихме.  
Всеки тръгна по своя път.  
Пак се срещахме, но разговорът беше вече друг.  
Една дума „Как си?“... и какво повече.  
Като стана ТКЗС-то много рядко се виждахме,  
защото гонехме норма и надници.  
Който беше по-далеч от родителите си,  
не можеше всеки път да се вижда с тях.  
Благодарна съм, че аз бях при моите родители.  
Имах много добра майка,  
силна, издържлива.  
Тя ми гледаше децата.  
Макар че имаше в живота си тежки изпитания,  
пак издържаше на всичко.  
Винаги със сълзи на очи.  
Само внучетата я караха да се усмихва, да се разсмее.  
Но мъката ѝ не отминаваше.  
Пред нас гледаше да я закрие.

\*\*\*

## **Мили мои родители**

Татко, аз няма да забравя никога  
твоите приказки и твоите съвети,  
които си ми давал.  
Те ми останаха за спомен  
и разкриват голямата ти обич.  
Бяха скромни, хубави съвети.  
Но ти какво запомни от твоя баща,  
който те е напуснал толкова рано.  
Оставил те е на осем години  
под чичово и дядово крило.  
А той е загинал на фронта  
само на 35 години,  
както са загинали на връх Шипка  
много български опълченци...  
за свободата на майка България,  
оставили в далечни краища  
свои близки и деца.  
И майка ти те е изоставила.  
Какъв е бил твоят живот  
без майчина грижа  
и бащина топлина?  
Тъжен спомен!  
Вечна им памет!

\*\*\*

## **Спомен за далечен път**

Да тръгнеш на път,  
по който другите вървят!  
Дали ще се стараяш?  
Вместо да вървя по пътя,  
който те вървят,  
аз ще остана след тях.  
Но повярвайте!  
Аз няма да ви посрамя

сред високите скали.  
Аз не съм като времето –  
сутрин мрачно,  
по обед ветровито...  
и пак се оправя.  
Така и аз.  
Ако тръгна връз брега,  
трудно ще е.  
Но ще издържа,  
макар и тежко да е.  
Не е като да тръгнеш  
по равен път далече.  
Когато си срещу брега,  
е още по-трудно,  
защото има клони, вейки сухи.  
Търсиш помощ.  
Те се чупят.  
Едва излизаш на брега.  
Такъв е животът.  
Докъдето стигнеш.  
Животът е мил и сладък,  
но е много кратък.  
До всички близки,  
които рано ме напуснаха.  
Един ден пак ще сме при тях.  
Цвете ще им подаря...

\*\*\*

## **24 май- Ден българската просвета и култура и на славянската писменост**

На този светъл празник  
отново си спомням за моите родители.  
Хубави бяха детските и младите години.  
Всичко беше пълно с радост.  
А тая сутрин като станах,  
обиколих градината

да разтоваря мъката си,  
но спокойствие няма.  
Виждам, че родната ми къща е рухнала,  
градината е запустяла  
и нищо не ме устройва.  
Пак се върнах в новата къща,  
но кого да видя - майка, деца,  
няма никой.  
Сама съм и се въртя като муха вкъщи.  
Вземах да обядвам,  
залък не минава.  
Отидох да си легна,  
но още по тежко ми стана.  
Къде са моите майка и татко?  
Децата да чуя  
да ми извикат,  
да ме попитат нещо.  
Сама съм в махалата и вкъщи,  
самотна съм като птица.  
От детските и хубавите ергенски години  
нищо не разбрах.  
Животът ми си отиде жален.  
Изгубих сестра на 16 години  
и татко на 48 години.  
Гледам майка какви мъки караше.  
Всичкият и живот беше като тевна мъгла.  
Когато се ожених, нямах никаква усмивка.  
Гледах майка ми,  
която отиваше до стената  
и галеше снимката на сестра ми,  
сърцето ми се сковаваше.  
Тъжно!  
Мъка!  
Но никой не можеше  
да помогне на майка.



Аз никога няма да забравя  
майчините мъки.  
Когато изгубих баща си,  
синът ми беше на 5 години.  
Майка ми ходела на гробето с него  
и плачела много.  
Един ден, като си останах вкъщи,  
детето ми ступа купчина пръст  
и забодде една клечка отгоре.  
След това почна да вика:  
„Марко, Марко, стани,  
вкъщи да си идем,  
да погледнеш твоята малка внучка, Радка”.  
Тя беше само на 5 месеца.  
Той винаги я държеше на ръце.  
Тези мъчителни спомени останаха,  
спомен за вас, мили родители.  
Вечна ви памет!

\*\*\*

### **След буря**

След безбройни светлини,  
по равния път поел,  
високо се носи орел,  
на зората ранна  
и на деня повярвал.  
Слънцето върви гальовно  
над буйни, зрели ниви.  
Слушам радостното утро,  
а денят дъха на рози и цветя.  
Дойде бурно време  
и кротък дъжд заваля,  
буйни ниви наваля.  
Мина селянин край ливади,  
радостен и засмян.

След това дойде лоша буря,  
градушка унищожи буйни ниви,  
пожери хубави градини,  
остави само голи клони.  
Всичко като на война,  
като на бойното поле.  
Нажали се селянинът,  
безпомощен заплака.  
Какво ще прибере на есен  
от ниви черно опустели?  
Няма радости за него...  
и надеждите изгуби.  
След буря идва тишина.

### **Трифонов ден**

Днес е първи февруари – Трифонов ден.  
Ей, Трифоне, честит празник!  
Я, излез навънка,  
че налей една кана вино,  
та да почерпиш хората.  
Виж какъв берекет имаше.  
Дано и тая година да бъде,  
както миналата.  
Да няма градушки.  
Пак да се събираме  
да се почерпим.  
Това е веселба за здраве.  
Да останат спомени  
и за нашите деца.  
Това е животът, хубав и весел.  
Събирахме се на хорището.  
С гайди и кавали хоро се е виело.  
Хубави спомени, незабравими!  
Така е било на всеки празник

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА „ЖИВИ ЧОВЕШКИ СЪКРОВИЩА -  
ПРИБОЖЕНИЕ БЪЛГАРИЯ“

---

ПРОЦЕДУРА 2022



**НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „СЛЪНЦЕ-1928 година“**

**[www.sluncebranitza.com](http://www.sluncebranitza.com)**

**КАНДИДАТУРА:**

**АВТЕНТИЧНИ ПЕСНИ /ИЗПЪЛНЕНИЕ И ТЕКСТОВЕ  
ОТ СЕЛО БРАНИЦА, ОБЩИНА ХАРМАНЛИ**

**НОСИТЕЛ: ЯНА НЕДЯЛКОВА ДЕЛЧЕВА**



## ТИПОВ ФОРМУЛЯР НА КАНДИДАТУРА

### 1. Идентификация:

- а) населено място, община, административна област (при повече населени места моля избройте ги);

село Браница, община Харманли, област Хасково

- б) наименование на дейността/умението (елемента) (при наличие на местен/диалектен вариант посочете и него);

Сфера на НКН: Традиционно пеене и свирене

Кандидатура: Автентични песни /изпълнение и текстове/ от село Браница, община Харманли

- в) име и координати на индивидуалния или групов носител на предлаганата дейност/умение (елемент), които са участвали в подготовката на кандидатурата;

Носител: Яна Недялкова Делчева

Телефон: 037 67 2378

П.Код 6463, с. Браница, област Хасково

- г) име и координати на институцията, която подава кандидатурата (при повече от една моля посочете данни за всяка от тях);

НЧ „Слънце 1928 година“

Телефон: 0884 109 254

П.Код 6463, с. Браница, област Хасково

Email: branitza\_ch@abv/bg.

Сайт: [www.sluncebranitza.com](http://www.sluncebranitza.com)

- д) име и координати на лицето/лицата, попълващи формуляра.

Доц. д-р, инж. Георги Петров Иванов

Председател на НЧ „Слънце 1928 година“

Телефон: 0884 109 254

П.Код 6463, с. Браница, област Хасково

Email: branitza\_ch@abv/bg.

## **2. Описание на предлаганата дейност/умение (елемент):**

- а) опишете подробно дейността/умението (елемента) така, че да бъде представена/о по най-добрия начин пред читатели, които не са запознати с нея/него. Дайте информация кой, кога, къде, как и с какво практикува дейността/умението (елемента), с която се кандидатства; опишете какъв е резултатът от дейността/умението – предмети, обредни вещи, текстове, песни, танци и/или друго;

Предмет на дейността е изпълнението на автентични песни от село Браница, община Харманли. Носителят на дейността е Яна Недялкова Делчева, която е родена в селото и цял живот е живяла и продължава да живее в селото.

По време на детството и младостта на Яна в селото са живеели 1200 -1400 жители, имало е оживен етнокултурен живот с много църковни и светски празници, със семейни, фамилни и междуфамилни тържества наситени с изпълнение на автентични песни, хора и обичаи, които са имали характерна за селото специфика на традицията в рамките на Сакарския ареал.

От 1957 г. Яна Недялкова е активен самодеец и почти винаги заедно с колективните изяви на художествения състав на читалището във вид на хорови изпълнения, пеени хора и пресъздаване на народни обичаи е имало и индивидуална изява на Яна с по две автентични песни. И колективните и индивидуалните изяви грабващи журито със своята автентичност са получавали достойни отличия.

Сценичните изяви на Яна Недялкова по фестивали и прегледи, където се изискват две песни, бавна и бърза с по два куплета, са демонстрирали дълбоката автентичност на песента и певческите качества на изпълнителя, но са оставали скрити обемът на нейния репертоар, художествеността на цялостния текст на песните, техните поуки и морал и цялостния обем на песенното изпълнение като мелодии.

По инициатива на ръководството на НЧ „Слънце 1928 г.“ през ковидната 2021 г., когато сценичните изяви бяха силно ограничени, беше стартирана инициатива за тестово документиране на автентичните песни в с. Браница.

Учителката по българска литература Антония Сенкова, член на художествения състав на читалището, дистанционно, по телефона записваше текстовете на диктуваните от Яна Недялкова песни. И пред нас се откри златно съкровище от автентични песни. През ден, през два се записваха текстовете на няколко песни, докато общият им брой достигна 96.

Текстовете на песните са приложени в отделен файл в документацията на кандидатурата.

Убедени сме, че това не е пълният репертоар на Яна Недялкова, защото в последно време ни изненадва с изпълнението на песни извън записания репертоар.

Паралелно с документирането на песните на Яна Недялкова се проведе документиране на текстовете на песните на други две възрастни певици: Деля Мавродиева и Стойна Велкова. Бяха записани общо текстовете на 39 песни.

Въпреки че са известни на Яна Недялкова, те не са приложени в настоящата документация.

**В заключение ситуацията в настоящия момент и в близко бъдеще е следната:**

- 1. Имаме огромен фонд текстове на автентични песни от с. Браница, който несъмнено ще се увеличава.**
- 2. Имаме носител: Яна Недялкова Делчева, която изпълнява тези песни сега и в бъдеще.**
- 3. Можем и трябва да документираве вокалното изпълнение на тези песни.**
- 4. Можем чрез носителя Яна Недялкова и целия художествен състав на читалището да продължим представянето на**

**автентичния фолклор на с. Браница по фестивали и прегледи за пропагандирането му.**

- 5. Можем да организираме кръжок /мастер клас/ на Яна Недялкова за изпълнение на автентични песни от представители на младите поколения.**
- 6. Можем да реализираме разпространение на автентичния фолклор опосредствено, чрез предоставянето му на Института по етнография при БАН, на регионални радиа, на читалища и библиотеки от Сакарския и Тракийския регион, на други заинтересовани.**

**Изложеното показва, че са налице достатъчно обосновани аргументи за включването на кандидатурата в Националната листа на Системата „Живи човешки съкровища – България“ 2022 г.**

б) отбележете в квадратчетата (може повече от едно) към кои сфери на нематериалното културно наследство може да бъде отнесена кандидатурата. Ако поставите отметка в квадратчето „друго“, посочете в скоби какво имате предвид:

- устни традиции и форми на изразяване, в т.ч. и езика в качеството му на носител на изразяване на нематериалното културно наследство
- изпълнителски изкуства;
- социални обичаи, обреди и празнични събития;
- знания и обичаи, отнасящи се до природата и вселената;
- знания и умения, свързани с традиционните занаяти;
- други.

1. Същността на дейността е **изпълнителско изкуство** на „Автентични песни /изпълнение и текстове/ от село Браница, община Харманли „
2. Това изпълнителско изкуство е **съществен елемент при реализацията на социални обичаи, обреди и празнични събития в село Браница**, а също при демонстрацията на

индивидуални и хорови изпълнения на песните, на пеени автентични хора типични за с. Браница /пояснение: пеените хора са без инструментален съпровод, ритъмът на танца се задава чрез пеене на подходяща песен от играещите, които са разделени на две групи – едната пее напред, а втората група отпява, т.е. повтаря изпятото/, на **социални обичаи и обреди** по фестивали и прегледи от Групата за автентични песни, танци и обичаи към НЧ „Слънце 1928 година“ с. Браница, област Хасково

3. Самото усвояване на песните от носителя на кандидатурата и предаването, както на Групата за автентични песни, танци и обичаи към НЧ „Слънце 1928 година“, така и тяхното фиксиране чрез пеене и диктовка на материален носител е демонстрация на живите устни традиции на предаване на автентичното песенно наследство сред населението на с. Браница.

- в) посочете къде освен в отбелязаното в т. 1 а) населено място е разпространена дейността/умението (елементът), с която се кандидатства (селище, група селища, регион/и);

**Акцентът на кандидатурата е в изпълнението и представянето от носителя на специфични и автентични за с. Браница песни.**

Тяхната демонстрация е чрез художествената дейност на читалището, която включва участия във фестивали от София до Бургас, от Велико Търново и с. Рибарица, Тетевенско до Свиленград, от Рожен и Копривщица до Невестино, Ямбол и Карнобат.

- г) посочете за коя общност, група или отделни лица е характерно практикуването на дейността/умението (елемент), с която се кандидатства;



Песните се пеят от населението в с. Браница, те се пеят от много участници в художествената самодейност, пеят се и от браничани, които живеят в различни селища в страната.

- д) посочете какво е мястото на дейността/умението (елемента) в живота (всекидневен, празничен, обреден) на общността и значението ѝ за нейната култура и идентичност?

Песните са част от духовния живот на населението в с. Браница, те са основен елемент и във всекидневния и в празничния и обреден живот на общността.

- е) съществуват ли данни откога предлаганата дейност/умение (елемент) се практикува в населеното място? Прекъсвана ли е традицията на практикуване и кога? Възстановявана ли е и кога?

Село Браница е старо село. Много старо село в Сакар планина, което никога не е сменяло местоположението си.

Има данни, че е възникнало като тракийско селище, което по време на строителството на Римския път „Виа Диагоналис“ свързващ Византион с Белград и Рим, е било наречено от римляните с латинското име Тортили, което в превод означава питка.

И сега най-старата махала на селото се нарича Тортилската махала, има и древен тортилски род.

Географската уникалност на селото е, че е на 1-2 км от Римското шосе, но е скрито от минаващите по шосето от един хребет на Сакар планина.

Постепенно в него се заселват славяни и прабългари. Има дълги периоди по време на Първата и Втората българска държава, когато селището е гранично село на България.

След като османлиите превземат Адрианополис и го правят своя столица Едирне, селището е наречено от османлиите като Салар (българите най-често го изговарят Саллари). Това име произлиза от наименованието на Тюркменско племе Салар, което там съществува и днес, като една част е в съвременната Туркмения, а друга част от него живее в северозападен Китай.

Очевидно към момента на описването на селището от османлиите в него е имало заселени представители на това племе и това е довело до името Салар. След падането на Константинопол през 1453 г. настъпва период на заселване на Тракия с османлии. Група османски семейства се заселват в своя махала (българите я наричат „читак махле“), която е непосредствено до българската махала. Новите заселници наричат своето селище Салихлер (Salihler), което в превод означава „праведни са“. Първото споменаване на с. Салихлер в османските регистри е от 1512 г. Така от края на 15 век селището като цяло има ново име Салихлер, но българската махала продължава да се нарича Салари. Така това име идва до наши дни, в паметта на селищата от района. Освен това един от хребетите на Сакар планина се нарича Саларски баир, има и Саларска река.

През 1906 г. село Салихлер е преименувано на село Набожно, а от 1961 г. има ново име – Браница, произтичащо от славянската дума бран – война, а браница – преден военен пост. Всъщност по времето на първата и втората българска държава Сакар планина за дълги периоди е била преден военен пост на България по отношение на Византия и за българите Сакар е била Браница планина.

Във вековете на османското владичество българите в селото живеят задружно и относително затворено, което води до два ефекта: единият е възникване на относително специфичен диалект бранишки говор с по-голямо присъствие на по-старобългарски елементи, а също до възникването на специфичен собствен за селището фолклор в рамките като цяло на рупските говори и рупския фолклор.

В годините след освобождението в селото настъпва бурно демографско развитие и бурно развитие на социално духовния живот – празнуват се църковни и битови тържества, обичаи и обреди, песните и музиката навлизат широко и в трудовото ежедневие.

Така много жени и мъже са усвоявали местния фолклор и са се изявявали като самоуки певци – изпълнители, а някои от мъжете ставали музиканти на различни инструменти.

Именно към края на тези върхови години на развитие и практикуване на автентичния фолклор (40-те, 50-те години на миналия век) са родени и израсли част от участниците в настоящата художествена самодейност и сред тях е и носителят Яна Недялкова Делчева.

Сегашните 50-40-30-20 годишни браничани могат да усвоят автентичния фолклор на селото чрез целенасочена културно просветна дейност на читалището, чрез съхранените части на автентичния фолклор като песни, танци и обичаи.

Прекъсване във фолклорната традиция няма, но демографския срив сред населението в селата по време на „развития“ социализъм и след това води до намаляване интензивността на практикуване, до намаляване продуктивността на естествения път на усвояване на фолклора: чрез повторение в социално културните обреди и естествено усвояване на изпълнението.

Чрез дейността на Народно читалище „Слънце 1928 г.“, което не е прекъсвало културната си дейност става предаване на фолклорните традиции чрез обучения, чрез подготовка на програми от песни, хора, възпроизвеждане на традиционни обичаи, които представя на фестивали през годините.

Разбира се, макар и намалени по честота, но значение за усвояването на фолклора имат все още провежданите социално-културни събирания и тържества по различни поводи.

Въпреки старанията забелязват се трудности в усвояване орнаментиката на песните, вплетена в извивките на мелодията и диалектността на думите.

Именно затова е нужно да съхраним оригинала на бранишкия песенен фолклор и да отдадем уважение на носителя му Яна Недялкова.

ж) дайте списък на носителите на предлаганата дейност/умение (елемент), представени в кандидатурата, с данни за: година и място на раждане, образование, професия/заятие, както и конкретното умение, с което всеки един участва в кандидатурата;

**Носител: Яна Недялкова Делчева**

**Родена** е на 14.04.1943г. в с. Набожно (предишното име на селото от декември 1906 г. до април 1961 г.). Сега село Браница).

**Образование:** 7-ми клас в родното си село в основно училище „Христо Ботев“.

**Професия:** земеделие в ТКЗС – отглеждане на разсад, сеене, окопаване, бране на тютюн, низане, сушене, калъпене на тютюн, жънене, прибиране на друга реколта. Обобщено типична професия за жени на село по време на ТКЗС и грижи за собственото домакинство.

**Конкретно умение:** знае наизуст текстовете на голям брой типични за с. Браница автентични народни песни и ги изпълнява, най-често акапелно, по един неповторим начин.

Яна Недялкова се включва в художествената самодейност на читалището веднага след завършването на 7-ми клас, т.е. от 1957 г. и ето вече 65 (шестдесет и пет) години е постоянен участник в художествените изяви на читалището като член на групата за автентични песни, танци и обичаи (ГАПТО) и допълнително като индивидуален изпълнител на автентични песни от с. Браница.

Три примера: 1. През 1964г. в състав от 47 човека Н. Читалище Слънце 1928 г. представя обичая „Сватба в с. Браница“ на фестивал в гр. Ямбол и е отличен с награда. Може би това е най-многочисленото представяне на обичай от относително не голямо читалище.

2. През 1976 г. читалище Слънце 1928г. участва в националния фолклорен фестивал в Копривщица и получава златен медал. От тогава читалището участва в общо 9 (девет) издания на фестивала и винаги с участието на Яна Недялкова.

3. През 2005 г. по инициатива на Анка Щърбанова от министерство на културата, Н.Ч. Слънце 1928 г. посреща група чуждестранни дейци немци, чехи, сърби и др. В края на селото, току до фамилната къща на Яна Недялкова има огромен камък издаващ се над околността наречен Певов камък – наречен на името на нейния пра пра дядо. Гостите се разполагат около камъка, а художествения състав с песен и хоро се задава от съседната улица – прави се хоро около камъка, индивидуални изпълнители включително Яна Недялкова се качват на камъка и представят своите песни. След това песните и хората продължават в салона на читалището, където е наредена богата трапеза.

з) от кого и как е научена предлаганата дейност/умение (елемент)? Дайте данни за всеки един участник в кандидатурата;

Яна Недялкова е научила песните в семейна среда – от майка и баба и не само, а от всички жени и мъже самородни певици от селото.

Както по-горе беше посочено през периода 1950-1970 г. е върховия период на социално – културния живот в с. Набожно, а след това с. Браница. В това време все още са живи изпълнителите на автентични песни, които са родени след Руско-турската война и в началото на 20 век, в силата си като изпълнители са и тези – родени през 20-те и 30-те години на 20 век.

Така Яна Недялкова използвайки музикалния си талант и силната си памет е успяла да възприеме и мелодиите, и текстовете и да се усъвършенства в изпълнението на тези песни, както при изпълнението им в неформална битова обстановка, така и с активното си участие в художествената самодейност на читалището и изявите си по фестивали.

и) предава ли се предлаганата дейност/умение (елемент) на следващите поколения?

Уменията на Яна Недялкова частично се предават на останалите участници в групата за песни, танци и обичаи в читалището. В групата периодично има случаи на попълване с нови участници, които относително лесно /нали са си от село/ усвояват песните в течение на репетициите без специални обучителни уроци. Затова няма проблем при изпълнение на песните, които се пеят при автентичните пеени хора, а също при хоровото изпълнение на автентични песни.

За съжаление песните на Яна Недялкова изпълнявани индивидуално и акапелно все още не са намерили своя достоен приемник изпълнител от по-младото поколение.

й) застрашена ли е предлаганата дейност/умение (елемент) от изчезване?

**Предлаганата дейност /умение изпълнението на автентични песни от село Браница, община Харманли/ определено е застрашена от изчезване на съществени части от фолклора и намаляване интензитета на предаване на младите поколения. Факторите за това са:**

- **Намаляване броя на живеещите в село Браница** и съответно намаляване на интензивността на социално-културния живот и възможността за естествено усвояване на фолклора чрез слушане и съвместно изпълнение.
- **Привличането на по-младите живеещи в град Харманли браницани** основно е с цел реализация на фолклорната програма на читалището във връзка с представянето на фестивали и не остава време за усвояване на цялото фолклорно наследство.
- **Липса на финансови възможности.** Читалището не разполага с никаква държавна субсидия, въпреки наличието на всички правни основания за предоставянето на такава.
- **Липса на технически възможности на читалището** за направа на що годе качествено аудио и видео документиране на фолклорните изпълнения.
- **Формализмът при провеждането на по-голямата част от фестивалите.** Акцентът е към моментното провеждане на фестивала, а отсъства направата на професионални записи, които да се предоставят на участниците (може и срещу заплащане). При десетките ни участия във фестивали през последните години само на фестивала във Велико Търново „Балкан Фолк“ ни беше предоставен запис срещу 29 лв.

**Всъщност предлаганата кандидатура и мерките, изложени в края на типовия формуляр, за нейната реализация през близкото бъдеще целят именно това: преодоляване на негативните фактори, документиране, представяне и разпространение на автентичния фолклор.**

### **3. Мотивация за кандидатурата:**

Посочете защо е избрана предлаганата дейност/умение (елемент) и защо тя е важна за общността, селището и региона. На кои от съдържателните критерии за оценка в Статута на Националната система „Живи човешки съкровища – България“ отговаря кандидатурата.

Песните на носителя на кандидатурата Яна Недялкова като изпълнение и като репертоар отразяват българското народно творчество на живеещите в с. Браница от времето, когато се е наричало Набожно и по-рано Салихлер, т.е. от преди повече от два и повече века.

Темите на песните, красотата на диалекта, художествеността на израза, мъдростта на изказаните поуки демонстрират същността на моралния кодекс на българина от онези далечни времена.

Представеният записан под диктовката на Яна Недялкова репертоар не е изчерпателен. Неотдавна, със своя песен тя се представи на онлайн конкурс и спечели отличия, и чак при поздравленията забелязах, че тази песен е в допълнение на представения репертоар.

Трябва да се признае, че песенния репертоар на общността на село Браница като цяло е много, много богат.

Например, заедно с репертоара на Яна Недялкова в Н. Читалище Слънце 1928г. се направи запис на текстове на десетки и десетки песни от други певци. Такива са Деля Мавродиева, която е на 92 години и за съжаление състоянието на гласа ѝ не позволява да бъдат направени аудио записи на песните. Друга е Стойна Велкова, която е на 87 години и до м. юни беше редовен участник в Певческата група и в групата при представянето на народни обичаи, но в момента е в тежък инсулт.

**Изборът на Яна Недялкова като носител на кандидатурата се основава на факта, че тя е несъмнен лидер в художествените изяви – песни, хора, народни обичаи представени от Н. Читалище Слънце 1928 г. през последните 57 години от дейността му. Вписването на кандидатурата и носителя в регистъра на „Живи човешки съкровища“ ще бъде едно морално признание за носителя, ще стимулира изключително актуалната дейност на издаване, документиране, съхранение, представяне и усвояване на културното наследство от младите поколения.**

Според т. 3.2. от статута на Н.С. Живи човешки съкровища

1. кандидатурата Автентични песни (изпълнение и текстове) от село Браница, община Харманли, е от сферата на проявление на нематериалното културно наследство, а именно
  - Устна традиция на предаване на съдържанието
  - Изпълнителско изкуство
  - Съществен елемент е при провеждането на социални обичаи, обреди и празнични събития в т.ч. и при фамилни и съседски тържества

Тук бих добавил, че е съществен елемент и в трудовата дейност на общността: при седенки, при жътва, при други трудови дейности – низане на тютюн, белене на царевица, бране на грозде и други

2. Вижда се, че кандидатурата обхваща повече от една сфера на нематериалното културно наследство и това е напълно естествено.
3. Песните на с. Браница идват от дълбокото минало на селото, предават се от поколение на поколение, песните се пеят на църковни и светски празници, на семейни тържества и са основен елемент в изявите на групата за песни и танци с обичаи при читалището, където се срещат поколенията.
4. Категорично бранишката общност възприема местния фолклор като част от своята културна идентичност. Под бранишката общност трябва да се разбират не само сега живущите в селото, а и всички семейства, които пред последните 60-70 години са се изселили от село (най-вече младото поколение), но се чувстват закърмени с бранишкия фолклор и милеят за него.
5. Предлагащата за вписване дейност са персонализирани към индивидуален носител Яна Недялкова като основен носител на автентичния фолклор и като изтъкнат лидер в изпълнението им, но на практика една част от тази дейност се изпълнява от групов носител: групата за песни, танци и обичаи към читалището.  
Колко важен е лидерът ще подчертая със следния случай.

Групата се подготвя да покаже обичая „Поливане и светене на кумовете в понеделник сутринта след сватбата“. Същността на обичая е следната: В понеделник сутринта след сватбата свекървата заедно с младата булка и близки роднини предимно жени посещават дома на кумовете, за да изразят уважението си към тях. В дома на кумовете са се събрали техни близки също предимно жени. Булката полива на старите и на младите кум и кума да измият ръцете си. Кумовете са приготвили трапеза и канят гостите на трапезата. Младата кума дава две запалени свещи на булката и тя свети на кумовете по време на гощавката. През това време свекървата (Яна Недялкова) пее ритуална песен. Текстът на песента е доста загадъчен, но по-важното е, че мелодията е протяжна и със специфични извивки. След ритуала на святенето свекървата подава дарове, а булката дарява кумовете и гостите.

Накрая младата кума отправя съвети към булката и ѝ разрешава да се хване на хорото.

Малко преди датата на представянето на обичая Яна влезе в болница и въпреки усилията не се намери член на групата, която да изпълни



песента. Добре, че една от членовете на групата, бивша учителка по българска литература предложи песента да се рецитира. И така представянето беше проведено и то с успех, но с накърнена автентичност.

Колко ентусиазирана е групата за песни, танци и обичаи да представя свои програми е следният случай. Веднъж датите на фестивалите в две населени места съвпаднаха в един ден. Групата вече беше посещавала и фестивала в гр. Карнобат, и в село Поляново, община Харманли и бяха получила радушен прием. Затова желаеха пак да се представят, но с нещо друго, което не бяха показвали там.

И ето на датата групата рано сутринта тръгва за Карнобат (къде е Браница в Сакар планина на 20 км от Харманли, къде е Карнобат). Пристигат в Карнобат, изнася представлението, връщат се обратно в Браница да оставят атрибутите за представлението и се отправят в село Поляново, където представят автентични песни. Прибират се в Браница и по тъмно в читалището си устройват тържество с предварително приготвени от самите тях гозби. И разговорите са как се представихме за деня, какво правим след една две седмици. Просто изумително.

- б. Автентичните песни на с. Браница се изпълняват самодейно в съответствие с това как са научени в семейството и бранишката общност преди много, много години и не са и докосвани от опити за професионално форматиране.

Носителят на кандидатурата и по-голяма част от групата са хора, които цял живот са живели в с. Набожно сега с. Браница и имат безспорна принадлежност към носителите на нематериално културно наследство. Останалата част от групата са по-млади браничани/ки, с което се демонстрира приемственост в усвояването и представянето на фолклора.

#### **4. Мерки за опазване на предлаганата дейност/умение (елемент):**

А. Минали и настоящи усилия за опазване на дейността/умението (елемента):

- а) посочете какви мерки и от кого (местната общност; културна институция – читалище, музей; местна власт; носители и др.) са били предприемани досега за опазване на дейността/умението (елемента), с която се кандидатства – документиране, обучение, популяризиране и др.;

Усвояването на фолклора от живеещите в с. Набожно – Браница е напълно естествен семеен и социално-културен процес на възприемане от поколенията от времето на Салихлер – Набожно. Този процес на естествена трансмисия между поколенията от средата на 50-те години е с тенденция на намаляване на интензитета му. Съществени фактори за продължаване на тази трансмисия са училището (до средата на 80-те години) и най-вече дейността на читалището.

Дейността на читалището винаги е имала подкрепата на местната власт.

Сърцевината в дейността на читалището е популяризиране на автентичния фолклор, на автентичните и специфични за с. Браница песни и хора, на народни обичаи.

Самото представяне на фолклора очевидно е форма на свободно обучение на зрителите. Систематично обучение е провеждано само към ново постъпващите в състава, а не във вид на нарочни курсове.

**Най-слабата форма на опазване на фолклора е неговото документиране.** До към 2018 г. се разчиташе основно на паметта и спомена. Към 2019 г. този недостатък беше отчетен и към читалището се започна дейност по документиране на културното наследство в с. Браница в широк обхват.

Условно тази дейност беше разделена на различни проекти изпълнявани със собствени сили и без външно финансиране.

1. Документиране бранишкия говор (диалект)
2. Съставяне история на с. Браница, Набожно, Салихлер, Салар, Тортили
3. Съставяне родословие на с. Браница
4. Стимулиране и подпомагане на възрастни хора да напишат спомени и размисли за живота си.
5. Документиране на фолклора – песни и обичаи.

**Като приложение към документацията на кандидатурата са дадени текстовете от репертоара на Яна Недялкова**

По всяко от тези направления има определени резултати, но работата продължава.

Основните ни спънки през последните години са ковидът и липсата на държавна субсидия въпреки всички законови основания да ни бъде предоставена такава.

б) посочете, ако дейността/умението (елементът) са били проучвани от фолклористи, етнографи, краеведи и др. (приложете библиография и/или информация за архивните материали);

Неотдавна Полина Веселинова Христова секретарят на читалище Дружба в гр. Харманли проучи народните носии в с. Браница в рамките на нейното изследване на носиите в селата от община Харманли.

Преди почти година Иван Иванов – ръководител на ансамбъл „Тракия“ в Хасково помоли за информация за пеените хора в с. Браница: видове, текст на песните, с които се играят, на кои празници, кои хора се играят.

Тази информация му беше дадена и беше включена в неговата книга по изследване на автентичните хора в област Хасково. Книгата излезе от печат и авторът подари екземпляр за библиотеката към читалището. Изразяваме благодарност за ценния за нас подарък.

Както със сигурност е известно на уважаемите експерти през 70-те години на миналия век БАН проведе продължително и задълбочено широкообхватно етнографско проучване на Сакарския регион. Разпитвани са били коренни жители на с. Браница родени в началото на века до към 1930 г. т.е. напълно автентични носители на етнокултурата в с. Браница.

Прегледът на прекрасните обемни академични издания по темата от началото на 80-те години показва, че в тях има доста данни с източник от с. Браница. Тези ценни академични издания са трудни за възприемане от по-широката публика, от младото поколение.

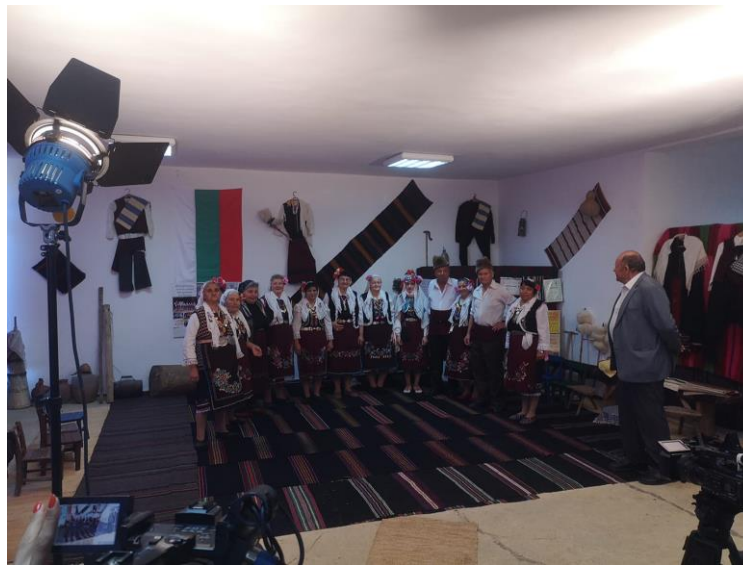
**Една от идеите на читалището е на основата на съхранената в тези издания информация за бита в с. Браница и след допълнителни собствени проучвания да се съберат нови данни и да се съставят тематични книжки по различни направления на фолклора, вярванията и бита от старо време.** Основен фокус на тези книжки е да се отговори на въпроса: какво е било в нашето село, при нашите предци, а също да се дадат определени данни за съседни села, с които исторически е имало етнокултурен обмен. Вярваме, че така ще се увеличи интереса на младото поколение към културната идентичност на българите във всичките и проявления.

в) посочете, ако са правени аудио- и видеозаписи в медии и др. (дайте възможно най-пълни данни);

През 2015 г. Групата за автентични песни танци и обичаи се представи на живо в студиото на телевизия СКАТ в предаването „От българско по-българско.“



През 2018 г. екип от фолклорното предаване на АЛФА ТВ посети селото и в резултат беше излъчено 30 мин. предаване с песни и танци от с. Браница.



Работен момент от заснемането на предаването

Една от песните на групата излъчена по АЛФА ТВ е включена във филма, приложен в кандидатурата

г) ако има участия във фестивали, изложби, конкурси, събори и др., приложете списък с възможно най-пълни данни.

Най-пълно дейността е представена в отчетите представени и публикувани:

в регистъра на Народните читалища под № 2799, НЧ „Слънце 1928 година“,

а също в сайта на читалището: [www.sluncebranitza.com](http://www.sluncebranitza.com)

По-долу е приведена кратка извадка за дейността.  
**Дейност на Групата за автентични песни, танци и обичаи /ГАПТО/  
към НЧ "СЛЪНЦЕ-1928 г.", с. Браница, Община Харманли  
За периода от 2009 – 2018 г  
2009г.**

1. Фолклорен фестивал гр. Харманли
2. Фолклорен фестивал с. Оряхово, община Любимец
3. Национален фолклорен фестивал "Кехлибарен грозд" с. Лозен, общ. Любимец
4. Фолклорен фестивал гр. Хасково
5. Фолклорен фестивал гр. Гълъбово
6. Фолклорен фестивал „Песни край Марица“ с. Доситеево, общ. Харманли
7. Фолклорен фестивал с. Труд, общ. Пловдив
8. Фолклорен фестивал „Златна есен“ гр. Симеоновград

**2010г.**

1. Национален фолклорен фестивал "Кехлибарен грозд с. Лозен, общ. Любимец
2. Фолклорен фестивал с. Бисер , общ. Харманли
3. Фолклорен фестивал гр. Тополовград – „Кара Кольовата дупка“
4. Фолклорен фестивал гр. Неделино - **Сребърен медал**
5. Фолклорен фестивал с. Българин, общ. Харманли
6. Фолклорен фестивал „Златна есен“ гр. Симеоновград
7. Фолклорен фестивал „Песни край Марица“ с. Доситеево, общ. Харманли

**2011г.**

1. Фолклорен фестивал гр. Харманли
2. Фолклорен фестивал гр. Хасково
3. Фолклорен фестивал гр. Неделино
4. Фолклорен фестивал с. Българин, общ. Харманли
5. Фолклорен фестивал „Златна есен“ гр. Симеоновград
6. Фолклорен фестивал „Песни край Марица“ с. Доситеево, общ. Харманли

**2012г.**

1. Фолклорен фестивал с. Бисер, общ. Харманли
2. Национален фолклорен фестивал "Кехлибарен грозд" с. Лозен, общ. Любимец
3. Фолклорен фестивал гр. Хасково
4. Фолклорен фестивал гр. Тополовград – „Кара Кольовата дупка“ –
5. Фолклорен фестивал „Златна есен“ гр. Симеоновград
6. Фолклорен фестивал „Песни край Марица“ с. Доситеево , общ. Харманли - **награда - II място**

**2013г.**

1. Фолклорен фестивал гр. Харманли
2. Фолклорен фестивал гр. Хасково
3. Фолклорен фестивал гр. Тополовград „Кара Кольовата дупка“
4. Фолклорен фестивал с. Добрич, общ. Димитровград
5. Фолклорен фестивал с. Орешец, общ. Харманли
6. Фолклорен фестивал гр. Велико Търново
7. Фолклорен фестивал „Златна есен“ гр. Симеоновград
8. Фолклорен фестивал „Песни край Марица“ с. Доситеево, общ. Харманли
9. Фолклорен фестивал с. Лозен, общ. Любимец – награда - **Златен медал**

**2014г.**

1. Фолклорен фестивал гр. Харманли
2. Фолклорен фестивал с. Генерал Инзово, общ. Ямбол - **награда - плакет**
3. Фолклорен фестивал гр. Свиленград
4. Фолклорен фестивал гр. Неделино
5. Фолклорен фестивал „Златна есен“ гр. Симеоновград
6. Фолклорен фестивал „Песни край Марица“ с. Доситеево, общ. Харманли - **III място**

**/медал/**

7. Национален фолклорен фестивал "Кехлибарен грозд", с. Лозен, общ. Любимец - **III място / бронзов медал/**

**2015г.**

1. Фолклорен фестивал гр. Харманли
2. Фолклорен фестивал гр. Хасково
3. Фолклорен фестивал гр. Тополовград
4. Национален фолклорен фестивал "Кехлибарен грозд", с. Лозен, общ. Любимец - **2 златни медала**
5. Събор Рожен - **Специална първа награда + статуетка**
6. Фолклорен фестивал гр. Стара Загора – Минерални бани - **Статуетка**
7. Фолклорен фестивал гр. Копривщица - Традиционен сувенир/**статуетка**
8. Фолклорен фестивал „Златна есен” гр. Симеоновград
9. Фолклорен фестивал „Песни край Марица” с. Доситеево, общ. Харманли
10. Фолклорен фестивал с. Орешец, общ. Харманли – **I място /медал/**
11. Участие в ТВ предаване по СКАТ ТВ „От българско по-българско”

**2016г.**

1. Фолклорен фестивал с. Сладун, общ. Свиленград
2. Фолклорен фестивал гр. Гълъбово - **Златен медал**
3. Фолклорен фестивал гр. Пряпорец - **Второ място /медал/**
4. Фолклорен фестивал гр. Тополовград - „Кара Кольовата дупка” -
5. Фолклорен фестивал гр. Карнобат /участие/ - **Диплом, Златна купа**
6. Фолклорен фестивал с. Дорково, общ. Велинград - /**Плакет за участие/**
7. Фолклорен фестивал Минерални бани Хасково -
8. Фолклорен фестивал с. Узунджово , общ. Хасково – **първо място**
9. Фолклорен фестивал с. Добрич, общ. Димитровград - **медал**
10. Фолклорен фестивал гр. Симеоновград
11. Фолклорен фестивал с. Доситеево, общ. Харманли - **Сребърен медал**

**2017г.**

1. Фолклорен фестивал гр. Гълъбово - **сребърен медал**
2. Фолклорен фестивал с. Крепост, общ. Хасково - **I място-златен медал**
3. Фолклорен фестивал гр. Тополовград - „Кара Кольовата дупка”
4. Фолклорен фестивал с. Добрич, общ. Димитровград -
5. Фолклорен фестивал гр. Симеоновград -
6. Фолклорен фестивал с. Гугутка, общ. Ивайловград - **Златен медал**
7. Фолклорен фестивал с. Доситеево, общ. Харманли - **Бронзов медал**

**2018г.**

1. Фолклорен фестивал гр. Харманли -
2. Фолклорен фестивал с. Сладун, общ. Свиленград -
3. Фолклорен фестивал гр. Гълъбово -
4. Фолклорен фестивал гр. Елхово -
5. Фолклорен фестивал гр. Тополовград – „Кара Кольовата дупка” - **парична награда**
6. Фолклорен фестивал с. Лозен, общ. Любимец - **Първо място , златна купа**
7. Фолклорен фестивал с. Доситеево, общ. Харманли- **Бронзов медал**
8. Фолклорен фестивал гр. Карнобат - **Златен медал за Яна Недялкова, Първа награда за състава**
9. Заснемане фолклорно-историческа програма в с. Браница и излъчването и по Алфа ТВ.

**За всички участия на групата има получени грамоти и поздравления за участие. Заедно с дейността на фолклорната група в селото ежегодно се организират тържества във връзка с национални и религиозни празници: Коледа, Бабин ден, Трифон зарезан, Трети март, Великден, Богородица и редица именни дни**  
**Така през тези 10 години в условията на отсъствие на държавна субсидия БРАНИЧАНИ съхраняват, пазят и поддържат жив духа на родното и автентичното. Всичко се предава от**

поколение на поколение, за да може утре внуци и правнуци да усетят чувството на любов към родното!

Участия през 2019 г. във фестивали, прегледи и тържества на Групата за автентични песни, танци и обичаи /ГАПТО/ към НЧ "СЛЪНЦЕ-1928 г.", с. Браница, Община Харманли

1. Празник на НЧ "СВЕТЛИНА-1929 г.", село Черепово

2. ФОЛКЛОРЕН ФЕСТИВАЛ „ТРАКИЙСКА ШЕВИЦА“ ГР.ХАРМАНЛИ 20.04.2019г. грамота.



3. Общински пролетен празник на хармонията и красотата "От Цветница до Гергьовден" 21.04.2019г. с. Генерал Инзово, общ. Тунджа "Златен плакет"

4. 54-ти Национален събор на Народното творчество "Китна Тракия пее и танцува" гр. Хасково 18.05.2019г.

5. XXIX-ти Национален фолклорен фестивал „Янко Петров“, гр. Гълъбово грамота за участие. 18.05.2019г.

6. Народен събор „Света Троица“-гр. Тополовград 15-16.06.2019г.

Индивидуална награда за изпълнението на Яна Недялкова: парична награда 60 лв.

Комплексна награда на ГАПТО за най-добро представяне: парична награда 80 лв.

7. X-ти Национален Фолклорен Фестивал „Кехлибарен грозд“ с. Лозен, общ. Любимец 22.06.2019г.

**Яна Недялкова получи златен медал за своето индивидуално изпълнение.**

ГАПТО за автентичния обичай „Опалване на главницата и опяване на меденика“. второ място.







**8. III-ти Фолклорен събор „Орловски напеви“ с. Орлово, обл. Хасково 14.07.2019г.**  
За прекрасното изпълнение на ГАПТО на автентичния обичай „Опалване на главницата и опяване на меденика“, журито отсъди специална награда **”Златна купа”**



**9. II-ри Фолклорен събор „Свети Пророк Илия“ с. Поляново общ. Харманли 27.07.2019г.**  
**10. IV Фолклорен фестивал „На сусам“ с. Доситеево, общ. Харманли 20-21.07.2019г.**  
За прекрасното изпълнение на ГАПТО, журито ги оцени със специална награда **”Златна купа”**

**Участия през 2020 г. във фестивали, прегледи и тържества на Групата за автентични песни, танци и обичаи /ГАПТО/ към НЧ ”СЛЪНЦЕ-1928 г.”, с. Браница, Община Харманли**

**1. Празник Бабинден 2020г. участие на ГАПТО от НЧ”Слънце-1928 г.”, село Браница 21.01.2020 г.**

## **2. Храм „Света Троица“ село Браница**

На 14.01.2020г. с .Браница бе посетена от комисия: Експерти от Министерството на културата, Националния институт по паметници на културата и експерти от Община Харманли за подготовка на препоръки, относно консервацията на стария Храм "Света Троица", които е на 140г.

## **3. Възраждане на библиотеката към НЧ"Слънце-1928г." село Браница**

**4. ГАПТО взе участие в годишното мероприятия „Празник на самодееца“ от община Харманли**

## **5. Самодейци от НЧ"Слънце-1928г. украсиха с мартенска премяна в центъра на селото.**

## **7. Честване на „Сирни заговезни“**

Самодейци от читалището отбелязаха „Сирни заговезни“ със запалването на голям огън, с песни, хора, прескачане на огъня и хвърлянето на „перници“. Традицията бе спазена

## **8.Тържествено честване на Националния празник на Република България**

Всяка година родолюбци от село Браница отбелязват празника 3-март. И тази година празника бе отбелязан с много веселие, песни, участие на ГАПТО, томбола.

Повече от 60 души се включиха в мероприятияето,, което вече е традиция за селото.



## **9. Празненство по случай Световния ден на жената – 8 –ми март**

## **10.Поздравителен адрес за всички участници от ГАПТО**

За всеки личен празник на участниците от ГАПТО, секретарят на читалището поднася поздравления и връчва подаръци. Всяка една от участничките е допринесла със своя труд и любов за съхранение на традициите и за успехите ни. Радостта от уважението и вниманието към тях бе огромна.



**Яна Недялкова – Славейт на село Браница.  
Гласът ѝ е толкова силен и велик, че на всеки фестивал не минава без отличие от журито.**



11. Честване на 80-годишен юбилей на Митра Стоилова — дългогодишна активна самодейка с прекрасно изпълнение на автентични песни



12. Честване на 1 НОЕМВРИ – ДЕН НА НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ  
Откриване на читалищната библиотека, направени дарения книги, както и рецитал на най-малкият будител – Крисия Канева.

Участия през 2021 г. във фестивали, прегледи и тържества на Групата за автентични песни, танци и обичаи /ГАПТО/ към НЧ "СЛЪНЦЕ-1928 г.", с. Браница, Община Харманли



XXIV Старопланински събор Балкан фолк 2021г.

**Сребърен медал за групата за автентичен фолклор към читалището**



**XI Български национален шампионат по фолклор "Евро фолк 2021"**

**Златен медал за фолклорната група към читалището**



**XXIV Старопланински събор Балкан фолк 2021г.**

**Сребърен медал**



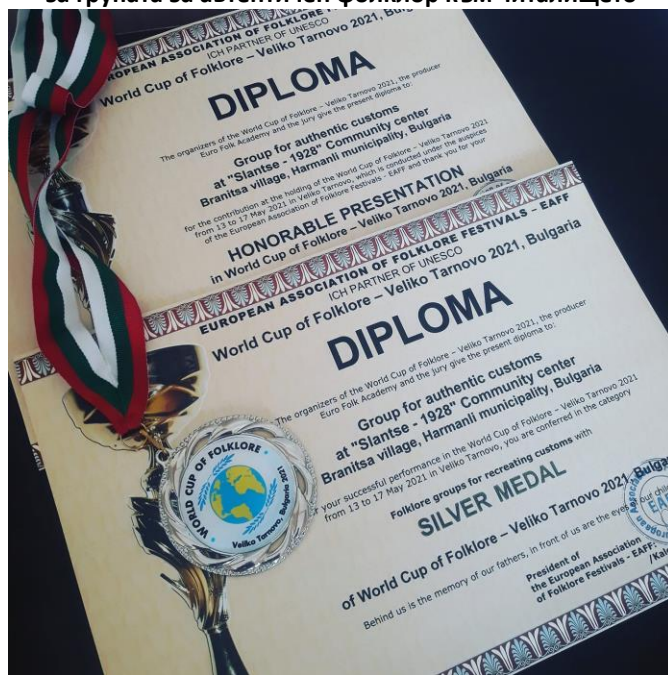
**XI Български национален шампионат по фолклор "Евро фолк 2021" Сребърен медал**  
**World Cup of Folklore – Veliko Tarnovo 2021. Bulgaria**  
**Сребърен медал**  
**за индивидуалната изпълнителка ЯНА НЕДЯЛКОВА**



**XXIV Старопланински събор Балкан фолк 2021г. Почетна грамота**  
**за групата за автентичен фолклор към читалището и за индивидуалната изпълнителка ЯНА**  
**НЕДЯЛКОВА**



**World Cup of Folklore – Veliko Tarnovo 2021. Bulgaria SILVER MEDAL**  
**за групата за автентичен фолклор към читалището**



**За участието на славеят на читалището Яна Недялкова Делчева в 3-ти Международен онлайн фестивал " Разпилени бисери" в раздел "Индивидуални изпълнители" бе присъден а награда на журито!**





Групата за автентичен фолклор взе участие в ЧЕТВЪРТИЯ НАЦИОНАЛЕН ФОЛКЛОРЕН СЪБОР  
"С мирис на теменуги" с. Яворово. Ето наградите

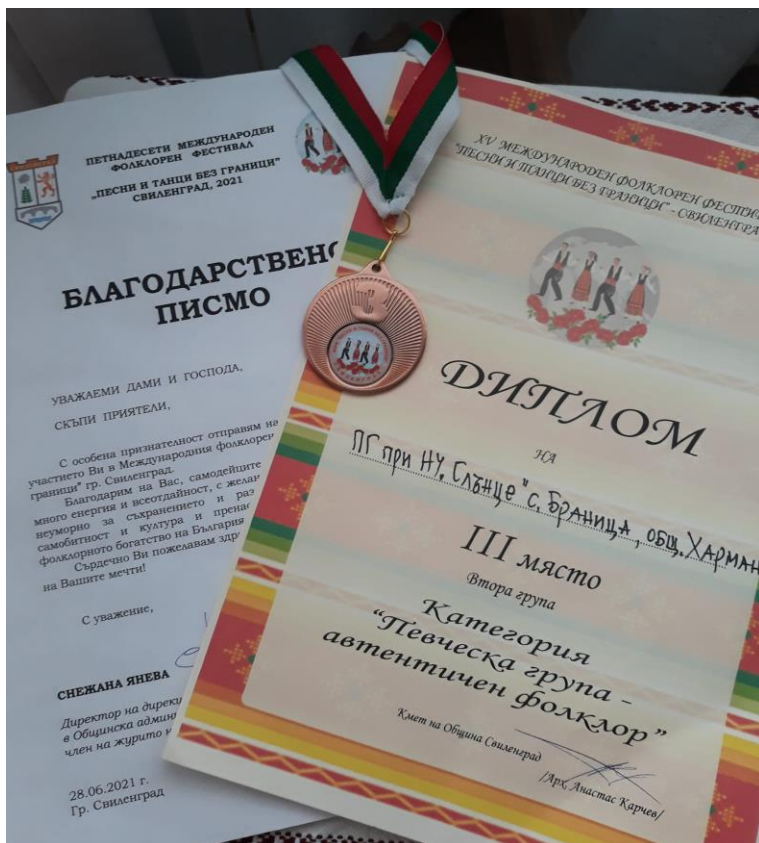


С изпълнението на песента "Стоян се болен разболя" Яна Недялкова Делчева  
завоюва бронзов медал в ЧЕТВЪРТИЯ НАЦИОНАЛЕН ФОЛКЛОРЕН СЪБОР  
"С мирис на теменуги" с. Яворово









Бронзов медал за индивидуалното изпълнение на Яна Недялкова от празника в с.Рибарица



Честита награда на Яна Недялкова Делчева, която в категория Вокални изпълнители - възрастни спечели

I-во място 🏆 - златен диплом 📄 на

XIV Международен фолклорен фестивал "От Дунав до Балкана" 2021г.

Във фестивала се включиха се общо 175 състава и индивидуални изпълнители от България и други държави.



### 3.3. Вокални изпълнители – възрастни:

I място – златен диплом:

- Полина Димитрова - гр. София;
- Георги Минчев – КПИ „Здравец“ с. Тръстеник, обл. Русе;
- Яна Недялкова Делчева – НЧ „Слънце 1928“ с. Браница, общ. Харманли;
- Керана Драгнева – НЧ „Възраждане 1930“ с. Изгрев, общ. Елхово, обл. Ямбол;
- Иван Дамянов - НЧ "Васил Левски 1900"-с. Войнягово; общ. Карлово; обл. Пловдив;



# ГРАМОТА

ЗА УЧАСТИЕ

в XIV Международен фолклорен фестивал  
„От Дунав до Балкана“ - 2021  
град Борово, област Русе

на Певческа група  
към НЧ „Слънце 1928“, с. Браница, общ. Харманли

С благодарност!

Община Борово  
Кмет: Валентин Панайотов

Народно читалище „Искра 1898“  
Председател: Маринка Мишева



Б. Бъдещи мерки за опазване на дейността/умението (елемента):

а) опишете какви мерки планирате да осъществите, за да опазите жизнеността на дейността/умението (елемента);

1. Най-важна мярка за опазване жизнеността на дейността / елемента е да се направи качествено документиране на автентичните песни на с. Браница. Това означава.
  - 1.1. Да се направят аудио записи на всички песни от репертоара на носителя
  - 1.2. Да се направят видео записи поне на част от песните (според средствата)
  - 1.3. Да се направят аудио записи от изпълнението на вече записани текстове на автентични песни, диктувани от други певци като се използват възможностите на Яна Недялкова, а в някои случаи изпълнението от други певци или дуетно изпълнение с Яна Недялкова.
  - 1.4. Издирване на други автентични песни от други жители на с. Браница, и най-вече от родени и израсли в с. Браница певци, които в момента живеят в други населени места на България – най-вече в гр. Харманли и град Симеоновград, но и в много други селища.
2. Основният фактор за подпомагане на дейността е активността на Н.Ч. Слънце 1928 г., което осигурява условия за репетиции, възможности за участие на художествения му състав във фестивали, прегледи и събори в широк ареал от България – Тракия, Родопите, Стара планина.
3. Гарантирането на предаването на знанията и уменията на следващите поколения ще реализираме по няколко канала
  - 3.1. Привличането на нови по-млади участници в художествения състав на читалището и тяхното обучение в пеенето на автентични песни.
  - 3.2. Изложеното в тази подточка е нова идея, основата за реализацията на която е наличието на добре документирани автентични песни на видео и аудио записи.Идеята е откриване на кръжок по народно пеене на песните на с. Браница за различни възрасти, като занятията могат да се провеждат както в читалището на с. Браница, така и изнесени

- например в град Харманли и град Симеоновград, където живеят най-много бивши жители на с. Браница и по-младите им поколения.
- 3.3. Стимулиране чрез аудиозаписите на автентичните песни тяхното слушане на различни тържества в с. Браница или при събирания на бранишката диаспора в други населени места, което е форма на тяхното устно усвояване.
4. Популяризирането на автентичните песни на с. Браница освен ефекта от мерките изложени в горните точки 2 и 3 включва още
- 4.1. Предоставяне на аудио записите на
    - Други читалища от региона, тъй като стилът на пеене е близък и ще представляват несъмнен интерес и слушане
  - 4.2. Предоставяне на записите на желаещи от бранишката общност
  - 4.3. Предоставяне на записите на културни институции на общинско, областно и централно ниво, включително общини от Сакарския регион и Хасковска област, също на областни институции в гр. Хасково и Института за етнология и фолклористика към БАН.
  - 4.4. Предоставяне на записите на регионални радиа от тракийския район за излъчване
  - 4.5. Подготовка на програми за излъчване във фолклорни предавания по някои телевизии
- б) посочете как общността (селищна, на носителите на дейността/умението и др.) ще участва в планирането и прилагането на мерките за опазване на дейността/умението (елемента);
- 1. Организиращият фактор по планиране и прилагане на мерките за опазване на автентичните песни на с. Браница е колективът на Н.Ч. Слънце 1928г.
  - 2. Несъмненият ентузиазъм, отдадеността и таланта на носителя на кандидатурата Яна Недялкова Делчева е основният фактор за възможността да се реализират изложените мерки за опазване на автентичните песни на с. Браница.
  - 3. Тези мерки ще се реализират с решаващото съдействие на художествения състав на читалището.
  - 4. Общността Браница включва не само към момента живеещите в селото, но и всички живеещи в други селища и в чужбина. Те

обичат да се събират по светски, църковни или предложени от тях поводи. Ето през м. август се провеждат три курбана, първо на ловците, след това курбан за здраве в събота даден от една фамилия, а след това курбан за здраве даден от друга фамилия. И на тези празници звучи автентичната бранишка песен и се играят бранишки хора.

Така че общността Браница носи в себе си автентичната традиция, живее с нея и е благоприятна среда за опазването на тази традиция.

- в) посочете лица и институции, отговорни за опазването на предлаганата дейност/умение (елемент) сега и в бъдеще, и които ще могат да подават информация на държавата при поискване.

**Институция** отговорна за опазване на предлаганата дейност  
НЧ Слънце 1928 година, № в регистъра на читалищата 2799 с.  
Браница, община Харманли, област Хасково ПК 6463

Email: [branitza\\_ch@abv.bg](mailto:branitza_ch@abv.bg)

Сайт: [www.sluncebranitza.com](http://www.sluncebranitza.com)

**Отговорно лице:**

Доц. д-р, инж. Георги Петров Иванов

Председател на НЧ „Слънце 1928г.“

Тел: 0884 109 254

Email: [branitza\\_ch@abv.bg](mailto:branitza_ch@abv.bg)

с. Браница, община Харманли, област Хасково ПК 6463

##### **5. Необходими документи за прилагане към този формуляр:**

- а) филм, подготвен специално за кандидатурата, представящ в пълнота актуалното състояние на дейността/умението (елемента). Филмът да бъде с времетраене от 5 до 10 минути и във формат MP4;

Приложен: Филм със запис на песни изпълнявани от Носителя Яна Недялкова и три изяви на групата за автентични песни, танци и обичаи, с участието на Яна Недялкова, включващи една хорова песен заснета в с. Браница и излъчена по АЛФА тв, две автентични за с. Браница хора – ляво и дясно и един автентичен обичай.

Продължителността на филма е 25,24 минути.

- б) снимки на електронен и/или хартиен носител (до 15 броя);

Снимките са приложени в точката за отчет на дейността и в приложението с текстовете на песните от репертоара на Яна Недялкова. Общо са приложени 27 снимки

- в) подкрепящо писмо от кмета на общината (при подаване на кандидатурата от повече населени места моля приложете писма от кметовете на съответните общини)

**Приложено: Подкрепящо писмо от Кмета на община Харманли**

**Мария Киркова**

- г) писмо, подписано от носителя (индивидуален/групов) на предлаганата дейност/умение (елемент), доказващо неоспоримо съгласие с цялата документация по кандидатурата;

Носител: Яна Недялкова Делчева

- д) писмо, подписано от носителя (индивидуален/групов), разрешаващо разпространяването на документацията по кандидатурата с научна, образователна и популяризаторска цел;

Носител: Яна Недялкова Делчева

- е) типова декларация (индивидуална/групова) за безвъзмездно предоставяне на изпълнителски права за научни, образователни и популяризаторски цели (Приложение № 1, Приложение № 2).

Декларация – Приложение № 1 , Носител: Яна Недялкова Делчева

- ж) типова декларация (индивидуална/колективна) за безвъзмездно предоставяне на авторски и сродни права за научни, образователни и популяризаторски цели (Приложение № 3, Приложение № 4);

Декларация – Приложение № 3, председател на НЧ „Слънце 1928 година“, Георги Петров Иванов.

**Пълната документация се предава на хартиен и електронен носител.**





**НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ  
„СЛЪНЦЕ-1928 година“  
село БРАНИЦА, ОБЩ. ХАРМАНЛИ**

---

GSM: 0884 109 254 ; branitza\_ch@abv.bg  
www.sluncebranitza.com

**Годишна програма за дейността през 2023 г.  
на НЧ "СЛЪНЦЕ-1928 г." с. Браница**

**I. Планирани участия във Фолклорни фестивали и конкурси  
на Групата за автентични песни, танци и обичаи /ГАПТО/**

**Организационен ръководител: Недялка Господинова**

1. Фолклорен фестивал "Тракийска шевица" гр. Харманли – **м. април**
2. Фолклорен фестивал "От Цветница до Гергьовден" – **м. април**
3. 55-ти Национален събор на Народното творчество "Китна Тракия пее и танцува" гр. Хасково – **м. май.**
4. XXX – ти Национален Фолклорен фестивал „Янко Петров“ гр. Гълъбово – **м. май.**
5. Народен събор „Света Троица“ –гр. Тополовград – **м. май.**
6. X-ти Национален фолклорен фестивал „Кехлибарен грозд“ с. Лозен – **м. юни**
7. IV–ти фолклорен фестивал /събор/ „Орловски напеви“- с. Орлово, общ. Хасково – **м. юли**
8. III-ти Фолклорен събор „Пророк Илия“ с. Поляново – **м. юли**
9. IV Фолклорен фестивал „На сусама“ с. Доситеево – **м. юли**
10. „На хармана“ гр. Харманли – **м. септември**
11. Фолклорен фестивал „Златна есен“ гр. Симеоновград – **м. октомври**
12. Национален Фолклорен фестивал „На Хорото и фолклорните умения“ с. Узунджово – **м. октомври**
13. Фолклорен фестивал „Песни край Марица“ с. Доситеево – **м. октомври**

**II.Организиране от НЧ "Слънце-1928 г." с. Браница на общоселски тържества по случай Национални и православни празници, на които се предвижда участие на Групата за автентични песни, танци, обичаи /ГАПТО/:**

- 1.Празник за Бабин ден. – м. януари
- 2.Организиране на мероприятие свързано с празника на виното и любовта - м. февруари
- 3.Празник за 3-ти март – Национален празник на България – м.март
4. Ден на жената /8-ми март/ - м. март
5. Първа пролет /21 март/ -м .март
6. Отпразнуване на Лазаровден – м. април
- 7.Организиране на втора земляческа среща - м. юни
- 8.Почитане православният ден „Успение Богородично” – м. август
- 9.Традиционен есенен панаир – м. ноември
- 10.Коледно тържество – м. декември

**III.Общо читалищни дейности, които водят до повишаване авторитета на читалището и повишаване функционалните му способности :**

1. Съставяне на история на НЧ "Слънце-1928 година" село Браница
2. Поддържане функционирането на обществената библиотека към читалището.
3. Дейности по направа на етнографска и историческа сбирка.
4. Представяне на читалищната дейност и с. Браница в електронните медии.
  - Във фейсбук група „Общност Браница” - публикуване на актуална информация за дейностите на НЧ"Слънце-1928г."с. Браница
  - Поддържане на сайта на НЧ"Слънце-1928г."с. Браница и публикуване на бита, историята и обичаите на село Браница и актуална информация за дейността на читалището
5. Развитие дейността на Групата за автентични песни, танци и обичаи чрез привличане на нови по-млади участници, чрез разширяване на обхвата на сценичните изяви.

6. Съставяне на аудио видео фонотека на сценичните и културните изяви на ГАПТО и другите дейности на читалището, включително краеведческите изследвания.
7. **Разработка на програми за развитие на НЧ "Слънце-1928 г." и на с. Браница в съответствие с Програмата за интегрално развитие на Община Харманли за периода от 2021-2027 г.**

## **IV. Дейности в клубове по интереси към НЧ "Слънце-1928г."**

### **с. Браница**

#### 1.Клуб роден край

- Направа родословие на родовете на село Браница
- Описание на бита и обичаите на браничани
- Подготовка за издаване труда на Маргарита Милева „Бранишки диалект”

#### 2.Туристически клуб „Браница”

- Проектиране на едnodневни и двудневни туристически пътеки
- Организиране на туристически излети в землището на с. Браница и околните землища с елементи на проучване и конкурсност. Например, изучаване и документиране на исторически останки: Изучаване на екологичното състояние – флора, фауна, ерозия, на определена местност. Конкурс за най-красива фотография: изглед, растение, животно, природна или историческа забележителност.

#### 3.Клуб на пчеларя

- Провеждане на есенни, пролетни и летни срещи за обмяна на умения и опит по грижата за пчелите.
- Обмяна на информация за получаване на сертификат за екологичен мед.
- Провеждане празник на пчеларя с конкурс за най-вкусен мед.

#### 4.Клуб на животновъда

- Провеждане на периодични срещи за дискутиране на проблеми, свързани с отглеждането на животни.
- Празнуване денят на животновъда.

#### 5.Клуб на земеделеца

- Провеждане периодични дискуссионни срещи по различни проблеми, свързани с екологичното земеделие
- Празнуване ден на земеделеца

#### 6.Клуб на „Умелата домакиня”

- Обмяна опит за приготвяне на традиционни браничански гозби и ястия и за други умения в домакинството.
- Провеждане на прегледи-конкурси за най-вкусно ястие от определен тип
- Записване на рецепти и други домакински умения в справочник „Умелата домакиня“.

#### **V. Комплекс от дейности по подобряване материално техническата база на читалището**

- Закупуване на мобилна видеокамера за запис изяви на ГАПТО и други дейности в читалището.
- Закупуване на апаратура за озвучаване на тържества.
- Доставка на компютър, принтер, скенер, свързване към интернет за целите на читалището
- Закупуване на елементи за сценичните костюми на самодейците.
- Продължаване обогатяването на книжния фонд на обществената библиотека към читалището.
- Ремонт на сградата на читалището

#### **VI. Проектният бюджет на читалището е 7600 лв**

Председател: .....

/доц. Георги Иванов/



**НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ  
„СЛЪНЦЕ-1928 година“  
село БРАНИЦА, ОБЩ. ХАРМАНЛИ**

---

GSM: 0884 109 254 ; branitza\_ch@abv.bg  
www.sluncebranitza.com

**РЪКОВОДСТВО  
на НЧ” СЛЪНЦЕ-1928 година.” с. Браница  
вписано в Националния регистър на НЧ № 2799**

**НАСТОЯТЕЛСТВО**

1. ГЕОРГИ ПЕТРОВ ИВАНОВ – председател
2. ДЕЛЯ АНГЕЛОВА ПЕТКОВА
3. ПЕНКА ИВАНОВА МИТЕВА

**ПРОВЕРИТЕЛНА КОМИСИЯ**

1. НЕДЯЛКА ГОСПОДИНОВА ГЕНЕВА
2. МИТРА ТЕНЕВА СТОИЛОВА

**КОЛЮ МАРИНОВ ХРИСТОВ**

**СЕКРЕТАР: ДИЛЯНА СТАНИМИРОВА КРЪСТЕВА**